№. 41. ЧЕТВЕРГЪ 18 Апрѣля. 18 Kwietnia. CZWARTEK №. 41.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ KURYER WILEŃSKI

ВЫХОДИТЪ по Вторникамъ, Четвергамъ и Субботамъ.

Przedpłata: Roczna: W Wilnie . rs. 10; Z przesyłką — 12. Półroczna: W Wilnie . — 5; Z przesyłką. — 6.

Kwartalna: W Wilnie . — 3; Z przesyłką. — 3 k. 50. Miesięczna . — 1. Za wiersz ze 40 liter ogłoszenia płaci się k. sr. 17.

WYCHODZI we Wtorki, Czwartki i Soboty.

Rok 1863.

СОДЕРЖАНІЕ.

Часть Оффиціальная.

ВИЛЬНО.

Вчера, въ среду, 17 апрѣля, въ высокоторжественный день рожденія ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, въ 10½ часовъ утра, его высокопревосходительство, членъ государственнаго совѣта, Виленскій военный, Гродненскій, Ковенскій и Минскій генералъ-губернаторъ, начальникъ Виленскаго военнаго округа, генералъ отъ инфантеріи, генералъ-адъютантъ Владиміръ Ивановичъ *Назимовъ* изволилъ принимать поздравленія гг. военныхъ и гражданскихъ чиновниковъ, дворянства и купечества. Въ 11 часовъ въ каѳедральномъ соборѣ св. Николая, высокопреосвященнымъ *Іосифомъ*, членомъ святѣйшаго правительствующаго синода, митрополитомъ Литовскимъ, въ сослуженіи съ преосвященнымъ Александромъ, епископомъ Ковенскимъ и всѣмъ высшимъ духовенствомъ, послѣ Божественной литургіи, совершено было благодарственное молебствіе въ присутствіи г. главнаго начальника края и всѣхъ гг. генераловъ, военныхъ и гражданскихъ чиновниковъ и стеченіи народа. При превозглашеніи многолѣтія ГОСУДАРЮ ИМПЕРАТОРУ и всему Августѣйшему Дому данъ былъ изъ Виленскихъ укрѣпленій сто одинъ пушечный выстрѣлъ. Затѣмъ на площади передъ соборомъ г. начальникомъ военнаго округа произведенъ былъ военный парадъ, причемъ оркестрами гвардейскихъ полковъ, въ Вильнѣ квартирующихъ, исполненъ былъ народный гимнъ: „Боже, Царя храни!"—сопровождаемый продолжительными и громкими ура!

Въ то же время въ р.-к. каѳедральномъ соборѣ св. Станислава, а равно и во всѣхъ храмахъ другихъ исповѣданій совершено было благодарственное молебствіе о здравіи и благоденствіи ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА и всей Августѣйшей Фамиліи.

Въ 3 часа по полудни у г. главнаго начальника края былъ большой обѣденный столъ.

Вечеромъ городъ былъ блистательно иллюминованъ.

С.-Петербургъ, 15 апрѣля.

ТЕЛЕГРАФНОЕ ИЗВѢСТІЕ.

Варшава, 12-го апрѣля.

Отрядъ полковника Фофанова, высланный къ Лукову, настигъ въ полдень, 11-го апрѣля, въ лѣсахъ между Грензувкою и Ольшицами шайку Мицевича и разбилъ ее на голову. Потеря мятежниковъ весьма велика и самъ начальникъ шайки, Мицевичъ, взятъ въ плѣнъ. Съ нашей стороны потери не было.

(Сѣв. Поч.)

Работы по судебной реформѣ. Въ *„Моск. Вѣд."* пишутъ, отъ 10-го апрѣля: Въ трехъ отдѣленіяхъ, на которыя раздѣлена общая коммиссія, то есть въ отдѣленіяхъ гражданскаго и уголовнаго судопроизводства и судоустройства, дѣятельно продолжаются приготовительныя работы по редакціи статей устава, при участіи постоянныхъ членовъ каждаго отдѣленія; но кромѣ ихъ, въ засѣданія приглашаются и лица, не принадлежащія къ составу коммиссіи, которыя по своей служебной опытности или по своимъ знаніямъ могутъ содѣйствовать къ разъясненію и разрѣшенію возникающихъ вопросовъ. Трудъ редакціи статей раздѣляется между членами каждаго отдѣленія, по возможности, отдѣльными главами устава. Написанныя статьи въ первоначальной редакціи печатаются, и отдѣленіе собирается для обсужденія ихъ, исправленія и измѣненія: такимъ образомъ составляется редакція, окончательно принятая отдѣленіемъ. Засѣданія отдѣленій происходятъ по нѣскольку разъ въ недѣлю, а иногда и ежедневно, въ залахъ втораго отдѣленія Собственной ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА канцеляріи.

Значительная часть работы уже окончена въ отдѣленіяхъ, хотя впереди остается еще много дѣла и много важнѣйшихъ вопросовъ, требующихъ разрѣшенія. Редакція статей, окончательно принятыхъ отдѣленіями, имѣетъ уже по нѣкоторымъ отдѣламъ достаточную цѣльность, такъ что оказывается возможнымъ приступить къ разсмотрѣнію ихъ въ общемъ собраніи цѣлой коммиссіи, что, по всей вѣроятности, и послѣдуетъ на дняхъ. На первый разъ, какъ слышно, предметомъ обсужденія въ общемъ собраніи коммиссіи будутъ правила (всего до 600 статей) о порядкѣ производства въ первой степени суда, то есть вторая книга предполагаемаго устава гражданскаго судопроизводства. Статьи эти въ теченіе 4 мѣсяцевъ разсмотрѣны были въ 37 засѣданіяхъ гражданскаго отдѣленія; въ нихъ разрѣшаются главнѣйшіе вопросы гражданскаго судопроизводства, какъ-то: о подсудности, о правилахъ общей и сокращенной формы производства, о системѣ доказательствъ и проч. Вслѣдъ за этими статьями на разсмотрѣніе общаго собранія коммиссіи должны поступить статьи о порядкѣ судопроизводства въ мировыхъ судахъ, о присяжныхъ повѣренныхъ, значительная часть проэкта общихъ правилъ судопроизводства уголовнаго, и наконецъ правила о порядкѣ апелляціи и производства объ отмѣнѣ рѣшеній по дѣламъ гражданскимъ.

(Сѣв. Поч.)

— *Объ уплатѣ податей и повинностей съ дворовыхъ людей.* Вслѣдствіе возбужденнаго по одной губерніи вопроса: до какого времени помѣщики обязаны платить подати и повинности за дворовыхъ людей, уволенныхъ отъ обязательныхъ отношеній 19-го февраля сего года, сообщено, что, на точномъ основаніи ст. 19 полож. о двор. люд., исправный платежъ податей и денежныхъ повинностей за дворовыхъ людей, до прекращенія ихъ обязательныхъ отношеній, лежитъ на владѣльцахъ. По мѣрѣ увольненія дворовыхъ людей, владѣльцы, съ перваго за тѣмъ полугодія, освобождаются отъ платежа за нихъ казенныхъ податей и другихъ денежныхъ повинностей. Посему, за прекращеніемъ обязательныхъ отношеній дворовыхъ люлей къ помѣщикамъ 19 февраля 1863 г., помѣщики освобождаются отъ платежа за дворовыхъ людей казенныхъ податей и повинностей, со второй половины 1863 г. (19-го марта 1863 г.; по земск. отд. N. 3.410; общ. цирк. N. 7).

(Сѣв. Поч.)

— *Объ уравненіи крестьянскихъ повинностей въ губерніяхъ: виленской, гродненской, ковенской и минской.* По возбужденному въ одной губерніи вопросу о порядкѣ исчисленія въ уставныхъ грамотахъ повинностей, въ случаѣ уменьшенія инвентарнаго надѣла или неравномѣрнаго распредѣленія инвентарныхъ повинностей, министръ внутреннихъ дѣлъ входилъ съ представленіемъ въ главный комитетъ объ устройствѣ сельскаго состоянія. Главный кимитетъ, согласно съ заключеніемъ министра внутреннихъ дѣлъ по настоящему предмету, положилъ: 1. Если при составленіи уставной грамоты окажется въ какомъ-либо крестьянскомъ участкѣ земли менѣе того количества, которое было показано въ инвентарѣ, то мировой посредникъ обязанъ произвести на мѣстѣ точное дознаніе въ каждомъ отдѣльномъ случаѣ, руководствуясь при этомъ слѣдующими правилами: а) когда разница въ количествѣ земли произошла вслѣдствіе дѣйствительнаго уменьшенія крестьянскаго надѣла послѣ введенія инвентарей, то инвентарная повинность должна быть соразмѣрно понижена, за недостающее число десятинъ, и затѣмъ уже облегчена, согласно ст. 128, 137, 150 и 151 мѣстнаго положенія и Высочайше утвержденнаго 26-го сентября 1861 г. положенія главнаго комитета объ устройствѣ сельскаго состоянія; б) когда хотя дѣйствительнаго уменьшеніи крестьянскаго надѣла и не было но невѣрное показаніе количества земли имѣло вліяніе на опредѣленіе повинностей, то сіи послѣднія исчисляются на основаніяхъ, изложенныхъ въ предъидущемъ пунктѣ; в) когда уменьшенія надѣла въ дѣйствительности не было и самыя повинности исчислены были въ инвентарѣ правильно, а несогласіе свѣдѣній о пространствѣ участка съ дѣйствительною величиною его произошло единственно отъ ошибочнаго показанія въ инвентарѣ количества земли, то, съ утвержденія мѣстнаго губернскаго по крестьянскимъ дѣламъ присутствія, въ уставныхъ грамотахъ обозначается крестьянскій надѣлъ по дѣйствительному количеству земли, а повинности по инвентарямъ, съ уменьшеніемъ ихъ на точномъ основаніи ст. 128, 137, 150 и 151 мѣст. полож. и Высочайше утвержденнаго 26 сентября 1861 г. положенія главнаго комитета объ устройствѣ сельскаго состоянія. 2. Если исчисленная въ инвентарѣ общая цѣнность повинности съ каждаго крестьянскаго участка, за всѣми сбавками, сдѣланными по правиламъ мѣстнаго положенія, окажется различною съ участковъ одинаковыхъ между собою по количеству и качеству состоящей въ нихъ земли, и если при этомъ не послѣдуетъ добровольнаго соглашенія между помѣщикомъ и крестьянами объ уравненіи оброка, то, по собраніи мировымъ посредникомъ надлежащихъ свѣдѣній и съ утвержденія губернскаго присутствія, денежная повинность опредѣляется въ уставной грамотѣ слѣдующимъ образомъ: сначала складывается по цѣлому имѣнію оброкъ, исчисленный по правиламъ положенія съ каждаго участка, затѣмъ общая сумма его сравнивается съ итогомъ оброка, дѣйствительно отбываемаго крестьянами всего сельскаго общества, и если при этомъ размѣръ сего послѣдняго будетъ равенъ или меньше исчисленнаго по правиламъ положенія, то на будущее время утверждается оброкъ съ каждаго участка въ томъ количествѣ, какой уплачивался крестьянами донынѣ; если же онъ окажется больше того, который причитается по положенію, то излишекъ сей пропорціонально сбавляется съ нынѣ платимаго крестьянами оброка по каждому участку и въ семъ послѣднемъ размѣрѣ вносится въ уставную грамоту. Таковое положеніе главнаго комитета удостоено въ 19-й день марта Высочайшаго утвержденія.

(Сѣв. Поч.)

Высочайшимъ приказомъ по корпусу лѣсничихъ, 27 марта, назначенъ ковенскій губернскій лѣсничій, полковникъ **РУДЗСКІЙ 1-й** — исправляющимъ должность вице-инспектора корпуса лѣсничихъ; уволенъ отъ службы, за болѣзнію, запасный лѣсничій: полковникъ **КРАУЗЕ**—съ мундиромъ и пенсіономъ двухъ-третей высшаго оклада; *исключенъ изъ списковъ,* по приговору военнаго суда, лѣсничій виленской губерніи прапорщикъ **КОРЕВО**, оказавшійся виновнымъ въ государственной измѣнѣ, переходомъ къ мятежникамъ и принятіемъ участія въ ихъ дѣйствіяхъ, и подвергнутый за это смертной казни—разстрѣляніемъ.

— Виленская казенная палата 12 сего апрѣля уволила вовсе отъ службы по прошенію Свенцянскаго уѣзднаго казначея, титулярнаго совѣтника Норберта **ШИШЛЫ** на мѣсто котораго перемѣстила Лидскаго уѣзднаго казначея, коллежскаго ассесора Осипа Наржимскаго.

TREŚĆ

Część Urzędowa.

WILNO.

Wczoraj, we środę 17 kwietnia, w wielce uroczystą rocznicę urodzin JEGO CESARSKIEJ MOŚCI, o godzinie pół do jedénastéj, jaśnie wielmożny członek rady państwa, Wileński wojenny gubernator, jenerał-gubernator Grodzieński, Kowieński i Miński, naczelnik Wileńskiego wojskowego okręgu, jenerał piechoty, jenerał-adjutant Włodzimierz Nazimow, raczył przyjmować powinszowania pp. wojskowych i cywilnych urzędników, szlachty i kupiectwa. O godz. 11-téj w katedralnym soborze św. Mikołaja jego eminencja Józef, członek najświątobliwszego synodu, metropolita litewski, w assystencji najprzewielebniejszego Aleksandra biskupa kowieńskiego i całego wyższego duchowieństwa, po świętéj liturgji odprawił dziękczynne nabożeństwo w obecności głównego naczelnika kraju i wszystkich pp. jenerałów, oraz wojskowych i cywilnych urzędników i ludu. Przy odśpiewaniu modlitwy o długie lata dla CESARZA JEGO MOŚCI i całéj Najjaśniejszéj Rodziny, z wileńskiéj cytadelli dano było 101 wystrzałów z dział. Potém na placu przed soborem p. naczelnik wojskowego okręgu odbył wojskową paradę, przyczém muzyki pułków gwardyjskich w Wilnie konsystujących wykonały hymn narodowy „Boże Cesarza chroń", któremu towarzyszyły przeciągle i głośne okrzyki ura!

W tymże czasie w rzymsko-katolickim katedralnym kościele pod wezwaniem św. Stanisława, jak również i w świątyniach innych wyznań odprawione było dziękczynne nabożeństwo za zdrowie i pomyślność CESARZA JEGO MOŚCI i całéj Najjaśniejszéj Rodziny.

O godz. 3-éj po południu, u p. naczelnika kraju dany był wielki obiad.

Wieczorem miasto było rzęsiście illuminowane.

St.-Petersburg, 15 kwietnia.

WIADOMOŚCI TELEGRAFICZNE.

Warszawa, 12 kwietnia,

Oddział pułkownika Fofanowa wysłany do Łukowa, napadł o południu 11 kwietnia w lasach między Grenzówką i Olszycami bandę Micewicza i rozbił ją zupełnie. Strata powstańców bardzo wielka i sam naczelnik bandy Micewicz został wzięty w niewolę. Ze strony wojska straty nie było.

Prace nad reformą sądowniczą. W „Wiadomościach Moskiewskich" z d. 10-go kwietnia piszą: W trzech wydziałach, na które została podzielona kommisja ogólna t. j. w wydziałach procedury cywilnéj i kryminalnéj oraz organizacji sądowéj, czynnie postępują prace przygotowawcze w redakcji artykułów ustawy, przy uczęstnictwie ciągłych członków każdego wydziału; lecz oprócz nich wzywają się też do redakcji i osoby postronne, które ze względu swego doświadczenia w służbie lub też znajomości mogą dopomagać w rozstrzyganiu i wyjaśnieniu rozmaitych wynikających tam kwestij. Prace redakcji artykułów rozdzielają się na członków każdego wydziału o ile możności podług osóbnych rozdziałów ustawy. Artykuły napisane w pierwiastkowéj redakcji drukują się i wydział zgromadza się wtedy dla ich przejrzenia, poprawienia lub uzupełnienia; tym sposobem redagują się artykuły ostatecznie przyjęte w wydziale. Posiedzenia wydziałowe odbywają się po kilka razy na tydzień, a czasami i codziennie w salach drugiego wydziału własnéj JEGO CESARSKIEJ MOŚCI kancelarji.

Wielka część prac po wydziałach już jest ukończoną, lubo jeszcze pozostaje bardzo wiele do zrobienia i do rozwiązania kwestij ważnych. Redagowanie artykułów ostatecznie uchwalonych w wydziałach, ma już w niektórych gałęziach dostateczną całość, tak dalece, iż możnaby już przystąpić do rozpatrzenia onych w ogólném zgromadzeniu kommisji, co też wkrótce jak najpewniéj nastąpi. Na pierwszy raz, jak mówią, ogólna kommisja ma się zająć rozpatrzeniem przepisów (600 artykułów) o procedurze w 1-széj instancji sądowéj, t. j. drugiéj księgi ustawy cywilnéj procedury. Artykuły te w ciągu 4 miesięcy zostały rozpatrzone na 37 posiedzieniach wydziału cywilnego. W nich rozstrzygają się najgłówniejsze kwestje cywilnéj procedury, jako to: o kompetencji, o przepisach ogólnéj i skróconéj formy procedury, o systemacie dowodów i t. d. Wraz za temi artykułami powinny pójść pod rozpoznanie kommisji ogólnéj artykuły o procedurze w sądach pokoju, o ajentach przysięgłych, znaczna część projektu ogólnych przepisów procedury kryminalnego sądu i nareszcie przepisy o sposobie apellacji i odmianie wyroków w sprawach cywilnych.

— O opłacaniu podatków i powinności od ludzi dwornych. W skutku wszczętéj w jednéj gubernji kwestji: do jakiego czasu obywatele obowiązani są płacić podatki i powinności za ludzi dwornych uwolnionych od stosunków obowiązkowych 19 lutego r. bież. zakomunikowano, iż na mocy art. 19 ust. o ludz. dworn. regularna opłata podatków i powinności pieniężnych od zniesienia ich stosunków obowiązkowych polega na właścicielach. W miarę uwolnienia ludzi dwornych, właściciele, od pierwszego po tém półrocza zwalniają się od opłaty za nich podatków i powinności pieniężnych. Dla tego więc ze zniesieniem stosunków obowiązkowych ludzi dworskich ku obywatelom 19 lutego 1863 r. obywatele zwalniają się od opłaty za ludzi dwornych podatków skarbowych i powinności od drugiéj połowy 1863 roku (19 marca 1863 r. w wydz. ziemsk. N. 4,410; okoln. N. 7)

— O zrównaniu powinności włościańskich w gubernjach: wileńskiéj, grodzieńskiéj, kowieńskiéj i mińskiéj. W skutek wszczętéj w pewnéj gubernji kwestji o kolei wyliczania w listach nadawczych powinności, w razie zmniejszenia nadziału inwentarzowego, albo też niestosownego rozdzielenia powinności inwentarzowych, minister spraw wewnętrznych kommunikował się z głównym komitetem o urządzeniu stanu wiejskiego. Główny komitet, zgodnie z decyzją ministra sraw wewnętrznych w tym przedmiocie, postanowił: 1) Jeżeli przy układaniu listu nadawczego, znajdzie się w jakim uczą̨stku włościańskim gruntów mniéj, niż to zostało wykazane w inwentarzu, wtedy pośrednik powinien na miejscu sprawdzić w każdym oddzielnym wypadku, zastosowując się przy tém do następujących przepisów: a) jeżeli różnica w ilości gruntów, wypadła w skutek rzeczywistego zmniejszenia nadziału włościańskiego, już po wprowadzeniu inwentarzy, wtedy powinność inwentarzowa powinna być stosownie zniżoną, za niepełną ilość dziesięcin i następnie ułożoną podług art. 120, 137, 150 i 151 ust. miejsc. i Najwyżéj zatwierdzonéj 26 września 1861 roku ustawy komitetu głównego o urządzeniu stanu wiejskiego; b) chociażby nawet rzeczywiste zmniejszenie nadziału włościańskiego miejsca niemiało, lecz niedokładny wykaz ilości gruntów miał wpływ na oznaczenie powinności, wtedy te ostatnie wyliczają się na zasadach wyłuszczonych w poprzedzającym punkcie; c) jeśli zmniejszenie nadziału w rzeczywistości nie miało miejsca, oraz powinności w inwentarzu były wyliczone akuratnie, a niezgodność wiadomości co do przestrzeni uczą̨stku z rzeczywistą onego przestrzenią wynikła jedynie skutkiem omyłkowego wykazu w inwentarzu ilości gruntów, wówczas z zatwierdzenia miejscowego gubernjalnego dla spraw włościańskich urzędu, nadział włościański w listach nadawczych wykazuje się podług rzeczywistéj ilości gruntów, a powinności podług inwentarzy, ze zmniejszeniem onych na zasadzie art. 128, 137, 150 i 151 ust. m. i Najwyżéj zatwierdzonéj 26 września 1861 r. ustawy komitetu głównego o urządzeniu stanu wiejskiego. 2) Jeżeli wyliczona w inwentarzu ogólna wartość powinności z każdego uczątku włościańskiego, po uczynieniu wszelkich strąceń podług przepisów ustawy miejscowéj będzie niejednostajna z uczą̨stków równych, co do przymiotów i ilości ziemi i gdy przy tém niebędzie dobrowolnéj między włościanami a obywatelem umowy co do zrównania czynszu, to po zebraniu przez pośrednika należytych wiadomości i z zatwierdzenia gubernjalnego urzędu, powinność pieniężna określa się w liście nadawczym w następny sposób: naprzód summuje się z całego majątku czynsz, wyliczony podług przepisów ustawy z każdego uczą̨stku, następnie ogólna summa onego porównywa się z summą czynszu, rzeczywiście przez włościan odbywanego w całéj gromadzie, i jeśli przy tém wysokość tego ostatniego będzie równą lub mniejszą od wyliczonego podług przepisów ustawy, wtedy na przyszłość postanawia się czynsz z każdego uczą̨stku, w takiéj ilości, jaką włościanie do tego czasu płacili; jeśli zaś takowy będzie większy od przepisanego ustawą, to przewyżka stosunkowo strąca się od opłacanego obecnie przez włościan czynszu, w każdym uczą̨stku i w téj ostatniéj wysokości zaciąga się do listu nadawczego Takowa ustawa komitetu głównego zaszczycona została w dniu 19 marca Najwyższém zatwierdzeniem.

— Najwyższym rozkazem do korpusu leśniczych, 7 marca, kowieński gubernjalny leśniczy, pułkownik Rudzki 1-szy mianowany został pełniącym obowiązek wice-inspektora korpusu leśniczych; uwolniony od obowiązków z przyczyny choroby zapasowy leśniczy: pułkownik Krauze z mundurem i pensją dwóch trzecich wyższéj stopy. Wykreślony z listy, z wyroku sądu wojennego, leśniczy gubernji wileńskiéj, chorąży Korewo, uznany winnym zdrady, za przejście do powstańców i branie udziału w ich sprawach i skazany za to na śmierć przez rozstrzelanie.

— Wileńska izba skarbowa uwolniła zupełnie ze służby, na własną prośbę Swięciańskiego powiatowego kassjera, radcę honorowego Norberta SZYSZŁĘ, na miejsce którego tranzlokowała Lidzkiego powiatowego kassjera, kolleg. assesora Józefa NARZYMSKIEGO.

Część Nieurzędowa.

Wilno, 17 kwietnia.

POGLĄD OGÓLNY.

Dzienniki umieściły nakoniec protestacje przeciw manifestowi króla duńskiego, 30 marca, w rzeczy księstw holsztyńskiego i szlezwigskiego. Hrabia Rechberg podpisał protestację rządu austrjackiego w Wiedniu d. 13 kwietnia i rozkazał baronowi Brenner, posłowi cesarskiemu w Kopenhadze doręczyć ją panu Hall, ministrowi spraw zagranicznych duńskich. P. von Bismarck podpisał dnia 15 kwietnia w Berlinie protestację pruską i przesłał ją do pana Balan przedstawiciela Prus w Kopenhadze, dla podobnegoż z nią postąpienia.

Hrabia Rechberg wyraża, że królewsko-duńskie rozporządzenie d. 30 marca, w najniespodziewańszy sposób postawiło istniejącą zawiłość między Niemcami i Danją na najwyższym stopniu wytężenia. Związek niemiecki wypowie zdanie swoje o postanowieniu króla duńskiego; Austrja, jako składowa część tego związku, nie chce uprzedzać jego postanowień, wszakże osobiste położenie Austrji nie pozwala dworowi cesarskiemu milczeć w obec kroku dworu duńskiego, który go postawił w najtrudniejszém stanowisku. Z dwoistéj zatém pobudki, Austrja oświadczyć się musi przeciw rozporządzeniu 30 marca.

Bieg okoliczności roku 1850-go zniewolił Austrję do wprowadzenia wojska swojego do księstw nadelbiańskich, traktat pokoju zawarty dnia 2 lipca tegoż roku doprowadził następnie do załatwienia wszystkich szczegółów spornych i dał początek konwencjom podpisanym z Danją w latach 1851-m i 1852-m. Tymczasem podobało się teraz królowi Fryderykowi VII-mu najwyraźniéj też konwencje odrzucić. Austrja, któréj wojska zajmowały wówczas księstwo holsztyńskie, trzymała w zakładzie twierdzę Rendsburg i trzymać ją miała dopóty, dopóki król duński nie przyjmie względem związku niemieckiego sprawiedliwych i zadawalających warunków. Zaufawszy słowu danemu przez Danję, że uważać będzie za obowiązujące siebie wszystkie zastrzeżenia objęte w depeszy książęcia Schwarzenberga z dnia 26 grudnia, Austrja wróciła Danji zakład, który miała w swém ręku, to jest wyprowadziła załogę swoję z twierdzy Rendsburg; tymczasem Danja nietylko że nie dotrzymała swych przyrzeczeń, lecz przez manifest 30 marca zupełnie się ich wyrzekła.

Ten postępek nadaje dworowi cesarskiemu prawo protestowania przeciw rozporządzeniu królewskiemu dnia 30 marca, jako wbrew przeciwnemu układom 1851 i 1852 roku, prowadzonym przez Austrję razem z Prusami na rzecz Związku niemieckiego. Nadto z uwagi na obecny stan rzeczy, Austrja zastrzega, że dopomni się o dług zaciągnięty względem niéj przez Danję, a wypływający z nakładów poniesionych przez rząd cesarski, na sprowadzenie i utrzymywanie wojska w księstwie holsztyńskiém.

Austrja ze smutkiem widziała, że począwszy od r. 1855-go, Danja weszła na zgubną drogę prześladowania narodowości niemieckiéj i w sposób najbezwzględniejszy wzięła się do zaprowadzenia w księstwach pierwiastku czysto duńskiego. Kiedy ta niesprawiedliwość wywołała skargi ludności niemieckiéj zostającéj pod berłem duńskiem, Austrja w piśmie wyrozumowaném dnia 12 sierpnia roku przeszłego, starała się zwrócić uwagę dworu duńskiego na nieszczęśliwe skutki, jakie to pociągnąć za sobą mogło. Życzliwe rady nietylko że usłuchanemi nie zostały, ale rozporządzenie 30 marca dowiodło, że rząd duński zupełnie je zapoznaje.

Prusy ze swojéj strony podobnież protestując przeciw manifestowi 30 marca, żalą, się że rząd duński nadużył ich zaufania. Związek niemiecki poruczył Austrji i Prusom zbrojnie osadzić, księstwo holsztyńskie. Na mocy danych uręczeń, oba te państwa wyprowadziły swe wojska i oddały księstwo w ręce króla-książęcia, oraz radziły sejmowi niemieckiemu przyjęcie zawartéj z Danją umowy; za staraniem więc gabinetu berlińskiego, sejm potwierdził na posiedzeniu swojém d. 29 lipca 1852 roku traktat pokoju zawarty d. 2 lipca 1850.

Rząd królewsko-pruski nie taił przed sobą, że doradzając sejmowi przyjęcie przełożeń i obietnic króla duńskiego, przyjął wielką odpowiedzialność przed sejmem związkowym i że uniknąć nie zdoła sprawiedliwych wyrzutów, kiedy okaże się, że nadzieja załatwienia wszystkiego polubownie była ułudną.

Gabinet pruski wspólnie z wiedeńskim skłaniał w ciągu upłynionego roku rząd duński do uznania praw Związku niemieckiego, na podstawie zastrzeżeń lat 1851 i 1852.

Nad wszelkie spodziewanie, manifest królewsko-duński 30 marca, jest odpowiedzią na najumiarkowańsze przełożenia pruskie. Gdyby rząd duński poprzestał był tylko na zostawieniu bez skutku obietnic uczynionych w latach 1851-m i 1852-m, rząd pruski mógłby jeszcze mieć jakąś nadzieję, że ponowione jego rady pogardzonemi nie zostaną; ale ponieważ we wstępie do manifestu król Fryderyk VII zwala całą winę niedotrzymania obietnic na Związek niemiecki i na Stany holsztyńskie, rzecz więc widoczna, że chwyta się tego bezzasadnego pozoru, dla cofnienia obietnic, na których spełnienie daremnie przez lat 10 czekano.

Owoż w tym składzie rzeczy, rząd królewsko-pruski stanowczo oświadcza, że manifest 30 marca uważa za zgwałcenie wszystkich obietnic i zobowiązań, oraz za wyrządzony osobiście zawód rządowi pruskiemu, który zaufawszy Danji, oddał nietylko Holsztyn w ręce jéj króla, ale skłonił sejm Związku niemieckiego do uwierzenia obietnicom duńskim. Dzisiejszy więc postępek uważa, jak to już przed kilku laty rząd angielski wyraził, za zgwałcenie obietnic pod słowem uczciwości uczynionych.

Rząd królewsko-pruski z głębokim smutkiem widzi, że nowe rozporządzenia, przychylne dążności stronnictwa, oczywiście zmierzając do zupełnego wcielenia Szlezwigu, zdają się obalać rokowania w latach 1851 i 1852 toczone, i być w zupełnéj sprzeczności z niedawnemi pojednawczemi usiłowaniami Anglji, mocarstwa, którego przyjaźń i bezstronność są wyższe nad wszelkie podejrzenie.

Odpowiedzialność więc za wszystkie powikłania, które stąd wypłynąć muszą, spadnie na rząd duński, który zamiast usłuchania rad przez Prusy dawanych i przez inne państwa popieranych, woli iść za natchnieniem stronnictwa, które pod pozorem czuwania nad wyłączném dobrem Danji, pracuje nad podkopywaniem zgody tak pożądanéj i tak niezbędnéj między Danją i Niemcami.

Niewiadomo jeszcze dotąd, jak gabinet duński te protestacje przyjął i jak na nie odpowie. Spodziewać się trudno, aby zszedł z namiętnéj drogi tłumienia narodowości niemieckiéj; bo oprócz rozjątrzenia, jakie stosunki między ludnością duńską do nienawiści prawie spotęgowało, duch ożywiający dzisiejszy gabinet duński zdaje się tchnąć zuchwalstwem i zbyt wiele liczyć na żądzę wielkich mocarstw utrzymania w Europie pokoju; sądzi zatém, że też mocarstwa nie pozwolą Związkowi niemieckiemu zbrojnego wtargnienia do Danji, jak znowu same nie użyją przeciw niéj środków przymusowych. Opierać na tak wątłéj podstawie niesprawiedliwość postępowania względem poddanych niemieckich, jest podobno ze strony Danji tém większą niebacznością, im słuszniéj hrabia Rechberg ostrzega, że powikłania duńsko-niemieckie doszły już do najdalszéj mety, za którą pokój staje się niemożliwym a wojna konieczną.

Jeżeli widnokrąg polityczny zachmurza się z téj strony, niemniéj groźną przyszłość zdają się zwiastować nieporozumienia między Anglją i Stanami Zjednoczonemi. Ostatnie dzienniki angielskie coraz głośniéj narzekają na rząd washingtoński, za przeszkody stawione handlowi angielskiemu z Meksykiem.

Dziennik „Ranna Poczta“ czyni uwagę, ze Meksyk jest państwem neutralnem, że zatém handel jego z Anglją nie może być przedmiotem żadnych ścieśnień, że jest rzeczą oczywistą, iż według praw międzynarodowych, okręta związkowe amerykańskie, nie więcéj mają prawa chwytania statków angielskich ułatwiających handel między Londynem i Matamoras, jak chwytania pakebotów ułatwiających żeglugę między Folkestone, portem angielskim i Boulogne, portem francuzkim.

Między państwami neutralnemi nie może istnieć to, co zwykle nazywają handlem kontrabandy wojennéj. Anglji równie jest wolno posyłać proch do Meksyku, jak téj rzeczypospolitéj wolno posyłać mąkę do Anglji. Te zasady szanowane były przez gabinet londyński nawet w czasie wojny krymskiéj, chociaż wówczas cierpiała na nich jego dogodność. Nigdy nie przyszło na myśl flocie angielskiéj, mimo zablokowanie Baltyku, chwytać na tém morzu okręty, które z jednego portu pruskiego udawały się do drugiego, chociaż istniało moralne przekonanie, że te okręty przewoziły towary rossyjskie. Wiadomo było Anglji, że Rossja opatrywała się w bojowe zapasy w portach pruskich, ale niemiała żadnéj możności przeszkodzenia temu, bo Prusy były państwem neutralnem, miały więc wszelkie prawa do prowadzenia handlu z całą dalszą Północą.

Dziennik „Ranna Poczta“, będący organem lorda Palmerstona, zapowiada, że Anglja pozwolić nie może, aby ktokolwiek przywłaszczał sobie prawo przepisywania Anglji warunków handlu z państwami neutralnemi, jak równie nie pozwoli, aby Stany Zjednoczone udzielały upatrzonym okrętom pozwolenia swobodnéj żeglugi, z prawa należącéj wszystkim innym. Nikt zapewne nie jest głębiéj przekonanym, jak sam poseł Stanów Zjednoczonych, p. Adams, o błędzie którego dopuścił się przez opatrywanie okrętów angielskich listami ochronnemi. A lubo tenże p. Adams oświadczył, że wszystkie okręta angielskie prowadzące handel z Meksykiem, na których znajdować się będzie urzędnik pocztowy, naznaczony przez hrabiego Russell, mają być bezpiecznemi od zabierania przez gończe statki amerykańskie, rząd angielski téj rzekoméj powolności przyjąć nie może, choćby już dla tego, że byłoby to milczącém uznaniem prawa dozoru Stanów Zjednoczonych na morzach.

Dziennikarstwo angielskie żwawo roztrząsa najdrażliwszą część prawa morskiego, tyczącą się nietykalności flagi okrętów neutralnych. Anglja niecierpliwie czeka odpowiedzi z Washingtonu— i bardzo być może, że od niéj zawisło uznanie udzielności Stanów Oderwańczych, lub dalsze wytrwanie rządu angielskiego w neutralności względem stron wojujących.

We Francji wybory powszechne żywo zajmują umysły. Jeden z najznakomitszych publicystów pan Prêvost - Paradol czyni w tym względzie następne uwagi:

„Mamy zamiar roztrząsnąć z umiarkowaniem, ale bez bojaźni i bez przemilczeń, jeden z najważniejszych przedmiotów. Dalecy jesteśmy od zamiaru powstawania dziś na pomysły lub postępowania naszych przeciwników, jeszcze dalszymi jesteśmy od podniecania odwagi naszych przyjaciół, lub zapalania namiętności gminu. Chcemy zgłębić zadanie obecne, ze wszystkich najważniejsze, zapewne nie z obojętnością, bo chodzi o nasz czas i o nasz kraj; ale tak bezstronnie, z taką dobrą wiarą, z taką swobodą umysłu, jeżeli nie wyrażeń, jakby chodziło o jaką zawiłość dziejową i jakby wzrok nasz zamiast wytężać się na Francję i na nas samych, zwrócony był na jaki kraj obcy, lub na minione wieki.

„Mnogie okoliczności zbiegły się razem w téj chwili i skierowały uwagę powszechną na zadania naszego rządu wewnętrznego, zwróconą aż dotąd na sprawy zewnętrzne przez dwie wielkie wojny, z których druga niespodzianie zakończona, pociągnęła za sobą wstrząśnienia polityczne i religijne, zajmujące tak żywo i poruszające tak silnie umysły, jak najniebezpieczniejsze przejawy pola bitew. Wszakże trwanie tych wstrząśnień, miotane wzajemne zarzuty i groźby, śluby aż dotąd płonne, sprawiły we wszystkich pewnego rodzaju znużenie. Niechcąc więc zapoznawać głównéj doniosłości walki politycznéj i religijnéj, rozpoczętéj za Alpami, niepodobna nie widzieć, że uwaga Francji nie tak już pilnie zajmuje się dwóma obozami, zawsze naprzeciw siebie stojącemi w ciągłéj gotowości uderzenia; ale które wyższa potęga postawiła na jakiś czas w niemożności szkodzenia sobie.

„Sprawa rzymska, jak ją zowią, jeszcze nie wygasła; tleje ona pod popiołem od czasu, w którym rząd francuzki postanowił jak się zdaje, jeszcze nie opuszczać Rzymu. Wojna meksykańska bliżéjby nas obchodziła, gdyby odległość kraju, w którym się toczy, nie przeszkadzała Francji zająć się nią tak namiętnie, aby wyłącznie wszystkie inne myśli pochłonęła. Z drugiéj też strony rozmiary, jakie ta wojna przybrała i niespodziewane jéj trwanie, przedstawiają rękojmię utrzymania pokoju na lądzie Europy. Owoż, im sprawy zagraniczne są mniéj natarczywe, tém więcéj zostawują nam czasu do myślenia o nas samych; a nieuchronna i blizka epoka powszechnych wyborów, wzywa nas do tego rachunku sumienia i pod karą zaniedbania obowiązku, każdy obywatel jest dziś, na głos samego nawet prawodawcy, obowiązany pracować nad składem nowego zgromadzenia przedstawicielskiego i obmyślić drogę, jaką pójść powinno.

„Gdyby jakikolwiek Francuz, żyjący pod rozmaitemi rządami, zmienianemi w kolei od roku 1789-go i zmarły przed 1848-m, mógł stanąć w naszéj izbie prawodawczéj; gdyby wolno było opisać przed nim służące przynależytości temu zgromadzeniu i obręby jego prawnéj władzy; gdyby można było przed nim wymienić i dać mu poznać wszystkich członków; gdyby dodano, że niezmierna ich większość ma otrzymać nowe umocowanie od kraju; ten człowiek, sięgający innego czasu, niemógłby zaiste odjąć się pewnemu zdumieniu. Patrząc na to zgromadzenie, zadziwiłby się naprzód, że je widzi liczebnie mniejszem od ciała prawodawczego piérwszego cesarstwa. Potém przebiegając listę jego członków, niemógłby nie zapytać siebie, co stało się z tylu znakomitymi mężami, których widział w pełném posiadaniu zdolności i chwały, i z tymi nowo przybyłymi, których początkom przyklaskiwał i których wzrost przeczuwał. Nie mniejszém byłoby jego zdumienie po dowiedzeniu się jak skromne są przynależytości tego zgromadzenia i jak ciasne obręby jego władzy. Musianoby opowiedzieć przed tym człowiekiem innego czasu cały świeższy okres naszych dziejów, dla zaspokojenia wszystkich jego pytań; może wówczas stan nasz obecny przestałby dla niego być niepojętym, gdyby wymieniono przed nim każden krok, co nas do niego doprowadził. Przebiegając umysłem razem z nami tyle rozmaitych doświadczeń, ogarnęłoby go podobno równe naszemu znużenie; ale wątpimy czyby nam przebaczył naszą nieczynność. Nadaremnie byśmy przedstawiali mu obojętność obywateli wiejskich, odrętwienie warstw środkowych znużonych płonnemi wichrzeniami, obawę powszechną i mimowolną, aby najmniejszy ruch ku lepszemu nie wywołał nowych wstrząśnień, nieskończone różnice stronictw rozdrażnionych nieszczęściami i pochopniejszych do wzajemnych skarg na siebie, niż do poświęcenia osobistych uraz ogólnemu dobru; nadaremnie zbieralibyśmy przed nim wszystkie przyczyny wstrzymujące od działania; odpowiedziałby nam, że rozpaczać o zaprowadzeniu w naszym kraju wolności prawidłowéj, jest to rozpaczać o saméj Francji; że żaden obywatel nie ma prawa zrzekania się swego obowiązku i nie ma prawa żyć w ojczyźnie jak cudzoziemiec; że im hojniéj uposażyło nas swemi darami przyrodzenie lub szczęście, im wyżéj stanęliśmy w poważaniu naszych współobywateli przez nasze czyny lub zdolności, tém obowiązki nasze względem kraju są natarczywsze, tém mniéj wolno nam ich unikać; że ludzie uczciwi zawsze znajdą drogę między spiskiem a opuszczeniem rąk, między zuchwalstwem i nieczynnością.

„Samo sumienie przemawia do nas tym językiem— i jakkolwiek postanowilibyśmy zachować krew zimną w tych przedmiotach, najprawowitsze namiętności przybędą nam w pomoc i popchną naprzód za głosem sumienia. Trudno jest któremukolwiek z obywateli, co przez wychowanie lub bliższe obeznanie się z naszemi dziejami, powzięli wysokie wyobrażenie o obowiązku i przeznaczeniach naszego kraju, patrzeć bez wzruszenia na to, jaki będzie skład, jeżeli mniemanie powszechne w czas się nie obudzi, naszego blizko przyszłego parlamentu. Do liczby przedstawicieli osiwiałych bez chwały na ławach naszych zgromadzeń, lub do tych, co aż do dziś dnia napróżno dostać się do nich usiłowali, ma przybyć, mówią, jak pożyteczny zastęp wezwany do nieciężkiéj walki, pod tąż chorągwią kwitnąca młodzież, dla któréj zdaje się być otwarta droga i do spraw krajowych i do świetnéj przyszłości. To nowe pokolenie prawodawców, niepochopne do żadnych złudzeń, niekrępowane żadnemi wspomnieniami, słusznie chełpiące się, że istotnie należy do swojego czasu, które zaczerpnęło na giełdzie i w sprawozdaniach spółek kredytowych największą część wiadomości swoich w polityce i literaturze, przynosi już do tego wstępu życia publicznego, nazywanego dzisiaj ubieganiem się o kandydaturę urzędową, tę spokojną pewność mierności, nie troszczącéj się ani o mniemanie, nie dobijającéj się nawet o powodzenie. Taki widok, który smutniejszym jeszcze czyni myśl o ważnych zadaniach politycznych i skarbowych, mających być roztrząsanemi przez nowe ciało prawodawcze, przenika serce najspokojniejsze i pędzi na pole wyborcze tych nawet, których nierówne warunki w walce tego rodzaju i których znudzenie życiem publiczném, zdawały się na zawsze od niego oddalać.

„Jakież jednak będzie stanowisko człowieka uczciwego, zasad wyzwolonych, troszczącego się o przyszłość kraju, kiedy pomyśli starać się o głosy wyborców i wejść do nowego parlamentu? Oto znajdzie na piérwszym wstępie dwa pytania, które bez zwłoki roztrząsnąć i rozwiązać powinien. Prawo wymaga, żeby współcześnie z oświadczeniem swéj kandydatury złożył przysięgę; zdrowy rozum również natarczywie jak prawo wymaga, żeby przyjął, a nawet żeby ubiegał się o współdziałanie wszystkich odcieni wyzwolonéj oppozycji. Niech nam więc wolno będzie, rozbierając pokrótce te dwa względy: konieczność złożenia przysięgi i konieczność zespolenia się z rozmaitemi mniemaniami, nie przyjmować żadnéj z tych różnic, jakie zwykle czynią między młodością i wiekiem dojrzałym i między ludźmi, którzy służyli mniéj lub więcéj świetnie rozmaitym rządom, i ludźmi nowymi, którzy dotąd nie mieli zręczności, albo chęci wejścia w życie publiczne. Te odróżnienia zdają się nam być dziecinnemi, kiedy o sumienie chodzi. Nie potrzeba by-

---

IZABELLA.

PRZEZ PANIĄ WOOD.

(Przekład z angielskiego.)

(Dalszy ciąg, ob. N. 40).

Nie było i niebędzie kłamliwszéj, despotyczniejszéj namiętności jak zazdrość. Carlisle zapomniał o téj scenie, będąc pewnym, że Iżabellę trwożą widzenia, które ze wszystkiemi następstwami wygładzą się z jéj pamięci. Ale nie tak się stało. Polegając na zapewnieniu męża, rumieniła się ze wstydu, że tak go podejrzewała, ale potém znowu się oddała opłakanéj trwodze. Barbara zawsze stawała przed nią jako nienawistna rywalka.

XVIII.

Pewnego razu Barbara pojechała z matką do East-Line, za pokupkami do magazynu mód, niedaleko od kantoru Carlisla. Pani Gar, wchodząc tam, postrzegła, że niema przy sobie worka.

— Zapewne zostawiłam go w powozie, Barbaro: przynieś mi go, tam są formy.

Woźnica szukał woreczka, Barbara zaś patrzała z roztargnieniem na przechodzących. Wtém postrzegła, że ktoś podjął rękę, ażeby pokręcić wąsy. Ręka była biała, bez rękawiczki, na palcu zaś był wielki brylatowy pierścień. Barbara mimowoli przypomniała sobie rysopis, jaki jéj zostawił Ryszard. Zaczęła go śledzić oczami. Był to przystojny mężczyzna, mający lat dwadzieścia siedm lub ośm, szczupły i dobrze zbudowany, miał czarne włosy i oczy. Wyraz jego twarzy był bardzo przyjemny. Na lewym ręku miał kanarkową rękawiczkę i trzymał drugą, powiewając ją w głębokiéj zadumie.

— Tornie, gdzie jesteś? przejdź tutaj.

Słowa te wyrzekł Otway Betel. Stał on na drugiéj stronie ulicy i wołał na towarzysza, który był ciągle zamyślony i nie słyszał słów jego. Betel zawołał go znowu:

— Kapitanie Torn!

Tym razem Torn posłyszał, kiwnął głową i przeszedł na drugą stronę ulicy.

— Proszę panienki, oto woreczek, był pod futerałem — rzekł woźnica.

Ale Barbara nic niesłyszała ani widziała; nareszcie znalazła zabójcę Galidżona i nie było wątpliwości, rysopis zgadzał się w zupełności. Postrzegłszy chirurga Winerighta, zapytała go:

— Czy nie wié pan — powiedziała ona bez ceremonji — kto to idzie z Otwayem Betelem?

Chirurg włożył naprzód okulary, bo miał wzrok krótki i odpowiedział:

— Ten? To kapitan Torn. On bawi teraz u Herbertów.

— Skąd jest rodem?

— Nie wiem. Dziś zrana, widziałem go z młodym Smithem.

Barbara chciała uwiadomić o tem Carlisla. Ale jakże go zobaczyć? W czasie obiadu pani Gar zaczęła mówić o materji, którą dziś sobie na mantylę kupiła. Chciała ją uszyć podług formy téj, którą Izabella miała na sobie będąc u nich. Chciała posłać po formę służącego, ale Barbara powiedziała, że pójdzie sama.

Panny Carlisle nie było w domu. Izabella nie schodziła na dół; Barbara chcąc niechcąc musiała powiedzieć, że chce się widzieć z samym Carlislem. Służący wprowadził ją do bawialnego pokoju.

— Pytałam o pannę Kornelję, dla tego, że mama chce prosić ją o formę— powiedziała Barbara;— ale muszę widzieć się z panem. Czy pamiętasz pan kapitana Torna? Ten, którego Ryszard nazywa prawdziwym zabójcą, jest teraz w East-Line.

Carlisle zdziwił się mocno tą wiadomością.— Ma się rozumieć — mówił on, wysłuchawszy opowiadania Barbary — najprzód trzeba się przekonać, czy to rzeczywiście jest ten sam człowiek, którego szukamy, a potém zobaczymy co nam robić wypadnie. Dowiem się o wszystkiém i uwiadomię panią.

Wstał i przeprowadził Barbarę aż do końca parku, niepodejrzewając, że Izabella z zazdrością śledziła ich z okna swego pokoju. Zaledwo zniknęła Barbara, Carlisle postrzegł dwóch ludzi idących z przeciwnéj strony; jednego z nich poznał: był to Tomasz Herbert, drugi zaś jeżeli go instynkt nie mylił, był kapitan Torn. Carlisle poczekał, nim się do niego zbliżyli.

— Oto, co się nazywa szczęśliwie! Zastaliśmy pana u drzwi domu — zawołał Herbert.

— Kapitanie Torn— dodał on, odwracając się do swego towarzysza — pozwól przedstawić sobie pana Carlisla.

Carlisle zaprosił ich do siebie. Młody Herbert bez ceremonji rzucił się na krzesło i zapalił cygaro.

— Czy znajoma panu okolica nasza?— zapytał adwokat u kapitana.

Torn się uśmiechnął.

— Zaledwie od wczoraj jestem w East-Line.

— A pierwiéj nigdy nie byłeś pan tutaj?— pytał daléj Carlisle, ponieważ odpowiedź wydała mu się nieszczerą.

— Nigdy.

— Bo to widzisz pan, on i brat mój John, są z jednego półku — powiedział Herbert,— bez ceremonji mieszając się do rozmowy.— John zaprosił go na rybołówstwo; Torn przyjechał, nieuprzedziwszy nas o tém, a John, niebędąc pewnym jego przyjazdu, pojechał gdzieś do Irlandji. Nieczysty duch wmięszał się do téj sprawy.

Połów ryb był przedmiotem rozmowy. Gość wspomniał o jednym ze stawów słynącym węgorzami.

— Dolny staw!

Carlisle spójrzał na niego znacząco, ale udał obojętnego i zapytał:

— O którym pan mówi? Mamy dwa stawy, oba są blizko siebie i jednostajnie się nazywają.

— Mówię o tym, który jest o trzy mile stąd, na gruncie pana Torn, jeśli się nie mylę.

— W takim razie, kapitanie Torn, musiałeś tu być nieraz. Torn umarł, a zięć jego, któremu się dostał majątek, kazał go zasypać.

— Tak jest, słyszałem o tém od przyjaciela mego — odpowiedział Torn obojętnie, ale takim tonem, jak gdyby chciał zostać przy swojém przekonaniu.

Powoli Carlisle rozpoczął rozmowę o Swinesonie; Ryszard mniemał, że Torn stamtąd przyjeżdżał. Kapitan Torn po-

ło żyć długo, lub odznaczyć się we współczesnych wypadkach, aby być zobowiązanym do pewnego mniemania przez swe czynności, mowy, prąd myśli, zgoła przez całe swe postępowanie. Te ogniwa są równie silne dla człowieka szanującego swoje pomysły i cześć swoją, jak zakłady dane jakiemu stronnictwu, którego podzielało się dolę, lub kierowało jego sprawami. Jeżeli wymagana przez ustawę przysięga ma kłopocić jednych, niema żadnego powodu, aby nie miała być kłopotliwą dla drugich. Mimo uszanowanie wasze dla czcigodnych zawsze wątpliwości, nie sądzimy, aby konieczność wykonania przysięgi, nawet przed wyborem, mogła skłaniać kandydata wyzwolonego do uchylenia się od głosów wyborczych. Mimo całe przywiązanie do ktorejkolwiek z rodzin co panowały konstytucyjnie nad Francją, mimo całą skłonność dla trybu republikanckiego, niema ani jednego wyzwolonego prawdziwie godnego téj nazwy, coby chciał osobiste swoje uczucia przekładać nad obowiązki względem narodu, aż do wichrzenia pokojem pospolitym przez wzgląd wyłączny na dynastję lub przez ślepą miłość dla słowa. Niema ani jednego cnotliwego obywatela, który nie byłby gotów do przyjęcia wolności z rąk dzisiejszéj władzy, skoro podoba się jéj zająć miejsce między rządami wolnemi, i coby najmocniéj nie odepchnął myśli dobijania się o tę tak upragnioną wolność na wątpliwéj i ciemnéj drodze spisków. Przysięga polityczna nie wymaga innego zobowiązania, nie wkłada innéj powinności mimo szczególną, pełną nadużycia rozciągłość, jaką pewne dzienniki, których dotąd nikt nie podejrzewał o tak zbyteczne wymagania w podobnym przedmiocie, chciałyby nagle jéj nadać. Można więc z zupełną spokojnością sumienia wykonać tę przysięgę i nie zobowiązywać się do niczego innego, prócz szanowania, praw złączonego z pragnieniem ich poprawy, bo to najczystsza moralność zaleca wszystkim dobrym obywatelom. Zobaczymy jutro, czy konieczność przyjęcia, a nawet ubiegania się, dla zapewnienia sobie miejsca w izbie prawodawczéj, o pomoc kilku odcieni oppozycyjnych, silniéj przemawia niż przysięga do duszy kandydata wyzwolonego, abygo odwrócić od walki wyborczéj."

Nie dodajemy do tego ważnego pisma żadnych uwag, bo zapewne przyjdzie nam w następnym poglądzie drugą jego część umieścić, a wówczas zastanowimy się nad całą doniosłością blizkich wyborów poselskich we Francji.

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

Włochy.

Turyn 16 kwietnia. Izba poselska uchwaliła bez rozpraw, niemal jednomyślnie prawo naznaczające dla pana Farini roczną pensję 25,000 i jednorazowe wsparcie wynoszące 200,000 franków. Głosowanie poprzedziło wymówne sprawozdanie pana Giorgini, które izba oklaskami okryła. Sprawozdawca mógł z uczuciem sprawiedliwéj dumy twierdzić, że aż dotąd piastowanie władzy wielu przywiodło do ubóstwa, a nie wzbogaciło nikogo.

Jest to prawda niezbita i przynosząca rzetelny zaszczyt rewolucji włoskiéj. Tak hr. Cavour zostawił majątek ledwie wyrównywający temu, jaki po przodkach odziedziczył; p. d'Azeglio, który tak wysokie i zaszczytne zajmował miejsce, sprzedaje obrazy, które dawniéj dla rozrywki malował. P. Rattazzi, który był 5 razy ministrem, ma zaledwie uczciwy kawałek chleba; nakoniec p. Farini umiera dosłównie ubogim, bo czyni mu to cześć prawdziwą, że summa uchwalona dla niego przez parlament pójdzie na opłacenie jego długów. A jednak p. Farini był ministrem, dwa razy dyktatorem i miewał w rozporządzeniu swojem summy, z których nie był obowiązanym przed nikim zdawać liczby. Dość tych kilku przykładów, służą one do potwierdzenia prawidła ogólnego.

Margrabia Serra-Cassano, jeneralny sekretarz marynarki pod hrabią Cavour, zostanie pewno mianowanym ministrem tego wydziału. P. di Negro usuwa się, bo niechce przyzwolić na śledztwo parlamentowe wymagane przez kommisję budżetową. Sprawozdanie kommisji jest bardzo surowe dla wydziału marynarki. Wyrzuca mu nadewszystko, że zmienił plany arsenału w Spezzia bez odniesienia się do izby, oraz, że nakazał sporządzenie floty pancernéj, nie będąc do tego upoważnionym przez prawo.

Wszakże lekceważyć téj floty niepotrzeba; obejmie ona 8 fregat pancernych, jeden okręt taranowy i znaczną liczbę statków niższego stopnia. Prawda, że wyłożyć na nią potrzeba około 60-ciu miljonów, ale może nadejdzie wkrótce dzień, w którym Włosi winszować sobie będą, że tę flotę utworzyli.

Sprawozdanie doradza zmniejszyć budżet marynarki o 23 miljony i przeprowadzić śledztwo parlamentowe.

Z tego powodu godziłoby się uczynić uwagę izbie poselskiéj, że ma zdrożną dążność do przesadzania systematu parlamentowego i do częstszego niż by godziło się wtrącania się w sam zarząd. Szczerzy miłośnicy wolności powinni by ostrzedz ją o niebezpieczeństwie tego trybu; dzieje pełne są przykładów nieszczęść, którym takie postępowanie sejmów dało początek.

Wkrótce jedność bankowa zaprowadzoną zostanie we Włoszech. Posiadacze akcij banku toskańskiego uchwalili zlanie się tego zakładu z bankiem narodowym. Dotąd przesądy miejscowe opóźniły to zlanie się tak dla wszystkich korzystne, ale Toskańczycy są ludzie pojętni i rozsądni; czyniąc rzecz pożyteczną dla jedności narodowéj dali wyborny obrót swoim kapitałom.

Zlanie się banku neapolitańskiego będzie trudniejsze. Jest to dziwny zakład: należy sam do siebie; niema akcjonarjuszów; żyje kredytem, utrzymywanym przez rękojmie przez rząd zapewnione, a ten kredyt nabył wielkiéj mocy. Neapolitanie mają pewny rodzaj czci religijnéj dla tego banku, który złożył prawdziwe usługi, ale dziś jest już nieco zacofany. Liczba osób użytych do usług w tym zakładzie jest prawie bajeczna, co także niemało przyczynia się do jego wziętości w narodzie.

Rząd chciał by go zlać z bankiem narodowym, dla zaprowadzenia jedności obiegu, co jest rzeczą istotną równie pod względem politycznym jak administracyjnym; ale przyjdzie mu jeszcze walczyć z przesądami, które stronnictwo wsteczne umiejętnie na swą korzyść obraca. Margrabia Avitabile, dyrektor banku, ten sam którego przed kilku miesiącami zbójcy w okolicach Wezuwjusza schwytawszy, dopiero za okupem uwolnili, znajduje się teraz w Turynie dla układów w tym ważnym przedmiocie.

Wkrótce kommisja sejmowa wysłana do krajów neapolitańskich dla zbadania przyczyn zbójectwa, złoży swoje sprawozdanie. P. Massari trzymający w niéj pióro zapowiada, że za tydzień ukończy swą pracę.

— Król poruczył jednemu ze swych adjutantów przesyłać sobie dwa razy na dzień wiadomości o stanie zdrowia pana Farini. Wiktor-Emmanuel od wielu lat szczerze go kochał. W 1861 roku, kiedy p. Farini złożył namiestnictwo neapolitańskie i został bez sposobu do życia, król mianował go swoim sekretarzem i radcą osobistym; był to urząd nowoutworzony, wyłącznie dla męża, który najwięcéj przyczynił się do wielkości dynastji.

Król przedłuża swój pobyt w Toskanji; dnia 11-go kwietnia odwiedził barona Ricasoli w ojczystym jego zamku Broglio. Baron Ricasoli był zagranicą podczas przybycia królewskiego do Toskanji, lecz natychmiast przyśpieszył powrót do Florencji, dla złożenia hołdu królowi, co uczyniło najlepsze wrażenie na umyśle naj. pana. W chwili kiedy baron Ricasoli żegnał króla, Wiktor-Emmanuel rzekł do niego, że bardzo dobrze pamięta, iż podczas pierwszéj swojéj podróży do Toskanji przyrzekł mu był odwiedzić Broglio, ale nie mógł wówczas ziścić obietnicy, spełni więc ją przy teraźniejszéj zręczności. Jakoż król był gościem w domu barona Ricasoli; łatwo pojąć jak to uszczęśliwiło szlachetnego gospodarza i jego przyjaciół, którzy z boleścią patrzyli na oziębłość króla względem byłego prezesa rady.

Téj oziębłości przypisać należy stateczne odmowy barona Ricasoli wejścia do teraźniejszego gabinetu, owoż dziś ustały już wszelkie pobudki dla tego męża stanu do usuwania się od spraw krajowych; jest rzeczą prawdopodobną, że przy pierwszéj zręczności zasili powagą swego imienia gabinet, złożony prawie wyłącznie z jego przyjaciół.

Projekt do prawa o kredycie ziemskim, który był na porządku dziennym, cofnięto dla dania pierwszeństwa organizacji wydziału sprawiedliwości.

— Turyn 18 kwietnia. P. Peruzzi, minister spraw wewnętrznych, z powodu interpellacji pana la Porta, o stanie bezpieczeństwa powszechnego w Sycylji, miał na wczorajszém posiedzeniu izby następną mowę:

„Parlament nie potrzebuje dowodzenia z mojéj strony, że wielka część nieszczęść trapiących dziś Włochy, ma swoje źrzódło w naszéj rewolucji i w sposobie jakim dokonaną została. Nie można ani gabinetu dawniejszego, ani kogokolwiek bądź pociągać do odpowiedzialności za te nieszczęścia. Gabinet dzisiejszy obejmując władzę, oznajmił, że pragnie złe naprawić; owoż szanowny p. la Porta rozumié, że należało mu zacząć od zniszczenia wszystkiego co przeszłe gabinety uczyniły. Odwołuje się do sądu izby, czy naprawę godzi się pojmować w tym duchu? Między innemi poseł la Porta żali się, że rząd niedozwolił kilku obchodów demokratycznych.

„Rząd ograniczył się tylko zapobieżeniem nieporządkom, które pod pierwszym lepszym pozorem wybuchnąć miały. Stan wyspy Sycylji wiele jeszcze do życzenia zostawia, ale ten stan wypływa z innych przyczyn niż te, jakie poseł la Porta przywodzi. Do ich liczby

---

wiedział, że zna to miejsce, dla tego, że mieszkał tam czas jakiś. Zdawało się Carlislowi, że podejrzenia Barbary nie są bezzasadne. Znalazłszy wolną chwilkę Carlisle wyszedł i zawołał Joice.

— Joice — rzekł do niéj — wejdź pod jakimkolwiekbądź pozorem do pokoju i przypatrz się temu panu, który przyszedł z Herbertem. Wpatrz się dobrze: zdaje mi się, żeś go widziała.

Ale podejrzenia Carlisla nie sprawdziły się. Joice nie znalazła najmniejszego podobieństwa, między Tornem, który był u jéj siostry i towarzyszem Herberta.

XIX.

Upłynęło lat kilka.

— Jestem tego zdania, że dla ledi Izabelli zmiana klimatu, koniecznie jest potrzebną; powinna pojechać do Francji lub Belgji. Kąpiele morskie jéj pomogą — mówił domowy lekarz do Carlisla.

— Czy pan nie widzi żadnéj niedogodności w tém, że się ona oddali od ojczyzny?— zapytał adwokat.

— Żadnéj. Kiedy mamy do czynienia z jasno oznaczającém się chroniczném cierpieniem, oznaki którego wiadome nam są z pewnością, z cierpieniem przechodzącem powoli, wówczas zmiana klimatu podrzędną gra rolę. W podobnych razach choremu wszystko jedno, czy jest w domu, czy zagranicą, dla tego, że zawsze leczyć się musi. Jeżeli więc choroba zależy od medycyny lub chirurgji, mała będzie różnica, czy ją będziemy leczyć na jakiéjkolwiek szwajcarskiéj górze, czy w dolinie Dewonshiru. Ale ile razy zdarzy się nam spotkać cierpienie, objawiające się zmniejszeniem sił żywotnych, cierpienie, którego organiczne warunki od nas nie zależą, wówczas dla wrócenia sił i zdrowia choremu, z ochotą naznaczamy podróż i nieodłączną z nią rozrywkę.

— Pomówię z nią o tém — odpowiedział Carlisle.

Ledi Izabella miała już troje dzieci: Izabellę, Wiljama i Archibalda. Ostatni miał tylko roczek. Matka ich tylko co przyszła do siebie po długiéj chorobie, ale nie przyszła jeszcze do dawnéj energji i trybu życia. Była tak osłabioną, iż zdawała się być w niebezpieczeństwie.

— Ale dla czegoż mam koniecznie jechać do Boulogne?— spytała Izabella męża, gdy ten powtórzył rozmowę z doktorem.— Do miasta tego zbiera się najprostsze towarzystwo.

Carlisle sam chciał, żeby jechała gdzie indziéj, do Trouville naprzykład; ale lekarze uporczywie posyłali ją do Boulogne.

— Jaka szkoda, że to miasto tak ludne i zamieszkane przez tak niedobrane towarzystwo!

Carlisle się zgodził. Izabella, widząc taką jednomyślność i niemogąc walczyć z dowodami, które jéj przedstawiano, poddała się wyrokowi lekarzy i zaczęła robić przygotowania do podróży.

Choroba, z któréj już wracała do zdrowia, obudziła w niéj dawniejsze ciężkie i smutne wspomnienia. W przeciągu kilku lat ostatnich nie myślała ona prawie o Barbarze i serdecznych stosunkach, które podług jéj mniemania istniały między nią a jéj mężem. Przytém nie było żadnych powodów do zazdrości, ale podobny stan zdrowia podnosi jak wiadomo do najwyższego stopnia czułość i często rodzi największe niebezpieczeństwa. Ciągle pytała siebie, czy ją w rzeczy saméj kocha Carlisle i czy nie ożenił się z nią, jedynie znęcony jéj urodzeniem i pięknością, kochając tymczasèm Barbarę?

Czyż to nie jest powtórzeniem odwiecznych i niezmiennych dziejów uczuć? Przywiązanie Carlisla do żony nie zmniejszało się, kochał ją również mocno jak dawniéj, ale miłość ta zmieniła formę: stała się trzeźwiejszą w dowodach, które z początku okazują się z takim zbytkiem. Jedném słowem uległa nieodzownemu wpływowi czasu i nawyknień. Spójrzcie na tego chłopca z zabawkami, na tę dzieweczkę z nową lalką. I chłopiec i dziewczynka, czyż się nie oddają duszą i ciałem szczęściu, które im te nowe cacka sprawiają? Chłopczyk nie wypuszcza z rąk bębenka; lalka traci kolor twarzy od nieumiarkowanych pocałunków drobniutkiéj blondynki. Żeby dogodzić chwilowemu zachceniu, czyż dzieci nie zapominają o wszystkiém: inne zabawki, nauki i nawet dymiący się plum-pudding czyż nie są zapomniane? Ale poczekajcie trochę, kilka godzin, i bębenek jeżeli jeszcze cały, będzie się walać w jakimś ciemnym kącie, a lalka będzie musiała spać spokojnie w swém małem łóżeczku, a jeżeli zapłacze, nie będą jéj karmić ciastkami.

Lalka i bębenek zapomniane, straciły łaskę. Każcie dzieciom odszukać cacki i bawić się niémi, wypełnią to niechętnie z grymasem, dla tego, że cacka już się im sprzykrzyły. Alboż nie jesteśmy dużemi dziećmi? Czyż nie znudzą nas bawidełka, które nas dawniéj tak zajmowały.

Młoda dziewico, kiedy posłyszysz od narzeczonego zaklęcia wiecznéj miłości, kiedy ci powié, że wiecznie cię tak jak dziś kochać będzie, wierz mu; ale kiedy wybije godzina rozczarowania, nie wyrzucaj mu. On nie chciał cię oszukać, nie pamiętał w chwili, kiedy cię upewniał, że natura człowieka jest miękka, lekkomyślna i zmienna; nastanie chwila, gdy miłość jego ostygnie i pójdzie zwykłą koleją. Jeżeliś charakteru wymagającego i będziesz sądzić, że chłód ten to obojętność: tém gorzéj dla ciebie, nie zaradzisz tem, a zostaje ci tylko mężnie poddać się konieczności. Miłość — to duet; śpiewa się raz tylko w życiu.

Ledi Izabella chciała zabrać z sobą dzieci. Kornelja, dowiedziawszy się o tem, była wściekłą; trwożyły ją okropne wydatki, które jak się jéj zdawało mogły zrujnować Carlisla. „Czy to żarty jechać z taką świtą, mówiła. Służący, służąca, mamka i tyle dzieci! Już sama ich obecność przeszkodzi wyzdrowieniu Izabelli. Potrafiła przekonać nawet Carlisla, który niewiedząc na co się ma zgodzić, postanowił poradzić się lekarzy, ale panna Kornelja przewidując to, uprzedziła go. Tak się do tego zręcznie wzięła, że lekarze poradzili jednogłośnie, ażeby Carlisle nie pozwolił żonie zabierać dzieci. I tak ledi Izabella musiała poddać się losowi swemu.

XX.

Państwo Carlislowie z Piotrem i Wilson przyjechali do Boulogne i stanęli w hotelu. Tutaj znaleźli list od pani Ducy, która im donosiła, że z powodu rozmaitych okoliczności nie może do nich przyjechać, a jedzie do Niemiec. Zamiast jednego dnia, jak to projektował Carlisle, zabawił z żoną trzy dni i urządził jéj mieszkanie, które wynajął z meblami. W drodze zdrowie Izabelli poprawiło się trochę, siły wracały i czuła się bardzo dobrze. W przed-dzień wyjazdu swego Carlisle poszedł z żoną pod rękę na wybrzeże, gdzie zwrócili na siebie ogólną uwagę: jeden — szlachetną postawą, druga — swą niezwyczajną pięknością. Nazajutrz o piątéj zrana, Carlisle zjadłszy naprędce śniadanie, wszedł do sypialnego pokoju żony, ażeby się z nią pożegnać. Ucałował ją i prosił, ażeby się szanowała.

— Dobrze— odpowiedziała Izabella.— Powiedz dzieciom, że ich serdecznie całuję a sam... nie... nie...

— Co takiego? Mów prędko, bo się śpieszę na parostatek.

— Nie zalecaj się Barbarze — dodała pół serjo, pół żartem.

Serce Izabelli biło jednak mocno. Carlisle rozumie się wziął słowa te za żart, nie domyślając się zupełnie, że Izabella na prawdę go o to prosiła, przybierając tylko ton żartobliwy. Nakoniec małżonkowie się rozstali.

Po wyjeździe męża Izabella wstała, jakoś niechcący zjadła śniadanie i poszła ze służącym nad brzeg morza. Usiadłszy na ławeczce, kazała Piotrowi przyjść za godzinę. Przechadzających się było mało: guwernantka? z trzema dziewczynkami i dwóch młodych ludzi, uzbrojonych w szkiełka, które zaraz skierowali na Izabellę. Ale surowa i szlachetna postać młodéj kobiety zmusiła ich odjąć szkła i przez cały czas nieśmieli już lornetować nieznanéj piękności. Wkrótce na wybrzeżu zjawiła się nowa osoba, oczy Izabelli mimowoli się na niéj zatrzymały. Serce jéj silnie bić zaczęło, chwilowo dreszcz przebiegł po całém ciele i blada, cierpiąca twarzyczka pokryła się gorączkowym rumieńcem. I nie napróżno. W osobie téj poznała człowieka, którego kochała przed ślubem i o którym wspominała nieraz, z ciężkiem westchnieniem.

Kapitan Lewison szedł powoli; podchodząc do Izabelli spójrzał na nią i stanął w niepewności, jak gdyby sobie coś przypominał. Nakoniec uśmiechnął się i podszedł do niéj, wyciągając rękę.

— Zdaje mi się, że się nie mylę, to ledi Izabella Wane?

Ona podała mu drżącą rękę i odpowiedziała coś nietrafnie, niewiedząc sama co ma mówić.

— Wybacz mi ledi — rzekł Lewison.— Zapomniałem, że widzę przed sobą panią Carlisle. Po długiém rozstaniu przyjemne i niespodziane spotkanie tak mnie zajęło, żem zapomniał, żeś ledi zamężna. Rumieniec, który się na twarzy Izabelli pokazał, powoli znikał. Kapitan pożerał ją oczami, tak była piękną.

— Jakim sposobem ledi tutaj?— zapytał Lewison, siadając przy niéj na ławeczce.

— Jestem cierpiącą i doktorowie przepisali mnie kąpiele morskie. Mąż mój przywiozł mnie do Boulogne, licząc na przyrzeczenie pani Ducy, która miała tu przyjechać i mieszkać ze mną, przez cały kurs leczenia; ale zamiast tego pojechała do Niemiec, a ja skazaną zostałam na samotność. Carlisle wczoraj wyjechał: interesa nie pozwalały mu zostać ze mną.

— W rzeczy saméj pani jesteś bladą, a z tego widać, żeś pani niezdrowa.

Po krótkiéj rozmowie Izabella wstała, mówiąc, że ranne powietrze i przechadzka ją zmęczyły i dla tego nie będzie czekać służącego, lecz pójdzie sama do domu. Rozumie się, że kapitan nie opuścił zręczności, ażeby jéj ofiarować swe usługi i przeprowadzić ją do domu. Chociaż Izabella pojmowała, że nie powinna była na to się zgodzić, nieumiała jednak nie przyjąć usługi młodego krewnego. Poszli obok siebie dość powoli, rozmawiając ciągle. Opowiadał jéj kapitan o przykrém położeniu swojém i o opłakanym stanie majątkowym z powodu ożenienia się jego stryja, którego był prawym dziedzicem. Takim sposobem doszli oni niepostrzeżenie do domu i Lewison nie czekając zaprosin wszedł za nią do pokoju. Tam pogawędził jeszcze z kwadrans i wychodząc zapytał ją, co będzie robić wieczorem?

— Będę w domu — odpowiedziała Izabella.— Będę dziś odpoczywać.

— Jeżeli ledi zechce przejść się, to pozwoli mi sobie towarzyszyć. Będąc tak słabą, nie trzeba chodzić saméj i jestem pewny, że Carlisle podziękuje mi za troskliwość moją o żonę jego.

Młoda kobieta nie znalazła na to oświadczenie odmównéj odpowiedzi, ponieważ było zrobione z godnością i szczerze. Izabella czuła, że miłość jéj nie wygasła, stara się więc powoli przytłumić to uczucie. Dni upływały. Zdrowie młodéj kobiety wracało. Miała już tyle sił, że mogła w dzień dwa razy przejść się po przystani. Kapitan nieodłącznie towarzyszył jéj w tych przechadzkach. Czasem czekał na nią nad morzem, czasem przychodził po nią do mieszkania, skąd wychodzili zawsze pod rękę. Młoda para siadała zwykle w oddaleniu od publiczności, rozmawiając pół głosem. Trzeba oddać sprawiedliwość kapitanowi, że posiadał nadzwyczajny talent zniewalania serc kobiet: wyszukane ułożenie, sympatyczny głos, piękna powierzchowność i świetne wychowanie, torowały mu do tego drogę. Po długiéj nad morzem rozmowie wracali znowu pod rękę do domu. U drzwi mieszkania Lewison zwykle żegnał Izabellę, która go nigdy po przechadzce nie przyjmowała.

Tak upłynęło dwa tygodnie. W tym krótkim czasie, młoda kobiéta odrodziła się na nowo; zdało się, że o lat kilka odmłodniała i utyła. Jak dawniéj, serce jéj zrobiło się czułém na wszystko co piękne. Wróciły znowu wesołość i żywość charakteru, zdawało się, że nowe życie w nią wstąpiło. Nakoniec Izabella otrzymała list od męża, zawiadamiający o prędkiém jego przybyciu. I w rzeczy saméj w kilka tygodni przyjechał. Wieczorem w dzień przyjazdu Carlisla, Izabella poszła na spotkanie jego, jak zwykle w towarzystwie Lewisona. Carlisle ledwie mógł poznać swoją żonę, tak się zmieniła, wypiękniała. Po czułych uściskach, bez których żadne widzenie się po dwóch lub trzech tygodniach rozłąki małżonków obejść się nie może, Izabella zaznajomiła z mężem towarzysza swego. Carlisle znał go z widzenia i przypomniał wkrótce, że widział go u lorda Mount-Severn w Castle-Merling. Po wzajemnych ukłonach podali sobie ręce.

— Rad jestem bardzo przypadkowi, który mnie sprowadził do Boulogne. Spotkałem tu nudzącą się w samotności ledi Izabellę i byłem ciągłym jéj towarzyszem— przemówił Lewison.

— Nie mogę znaleźć słów na podziękowanie panu kapitanowi— odpowiedział Carlisle, podając rękę żonie.

We trojgu wrócili do domu. Kapitan szedł obok adwokata.

— Mówiąc prawdę— powiedział Lewison Carlislowi na ucho,—chorobliwa cera, jaką miała żona pańska, kiedym ją po raz pierwszy spotkał, bardzo mnie przestraszyła. Okoliczność ta zmusiła mnie zostać w Boulogne i niezostawiać jéj saméj w nieznajomém mieście.

— Zrobiłeś nam pan wielką przyjemność— odpowiedział Carlisle; — jestem pewny, że Izabella z całego serca jest wdzięczną panu, za troskliwość i opiekę. Widocznie, powietrze morskie sprzyja jéj bardzo, tak prędko przyszła do siebie.

Ale Izabella zupełnie inaczéj myślała o tém. Wiedziała ona, że nie morskie powietrze, nie przechadzki wróciły jéj siły i zdrowie, lecz jakiś niezwyczajnie przyjemny nastrój ducha. Myśl ta ciągle ją trwożyła i prosiła Boga, ażeby ją prędzéj uwolnił od tego szatana zwodziciela.

Podchodząc do domu, kapitan pożegnał ich.

— Jakże mają się dzieci?— spytała Izabella, jak tylko weszli do pokoju. Ani słowa mi o nich nie powiedziałeś. Czy mały Archibald przysłał mi całusa?

Carlisle uśmiechnął się; śmiesznèm mu się zdało, że chce pocałunka od jedénasto-miesięcznego dziecka.

— Czegoż się śmiejesz? czy ci się dziwném wydaje wymaganie moje? A gdybyś ty gdzie wyjechał, jestem pewną, że onby ci przysłał całusa. Nauczyłabym go, całując tysiąc razy na dzień, i mówiąc mu ciągle, że te pocałunki przysyła mu ojciec.

— Czegoż chcesz?— powiedział Carlisle, ściskając ją w swych objęciach— możesz tysiąc razy mnie pocałować, a ja mu oddam twe pocałunki. (D. c. n.)

należy uczucie autonomji, na nieszczęście silniéj rozwinięte w Sycylji, niż w jakimkolwiek innym kraju królestwa. Nie będę rozwodził się nad robotami publicznemi i innemi reformami, które, jak to każdemu, a najbliżéj rządowi wiadomo, powinny być prędko rozwiązane; toż pracujemy nad tém ze wszelkim możliwym pośpiechem. Ograniczę moją mowę warunkami bezpieczeństwa publicznego na wyspie.

„Z tego powodu powtórzyć muszę to, co już i dawniéj powiedziałem, że warunki bezpieczeństwa publicznego, przynajmniéj w najznaczniéjszéj części wyspy znacznie się polepszyły. Kilka prowincij, nakrzykład: Palermo, Catane, Caltanizetta i Messyna, są można powiedzieć spokojne. Rząd z innych otrzymuje coraz lepsze wiadomości. Naganiając najdrobniejsze nawet czynności agentów władzy, jak to uczynił szanowny p. la Porta, trudno powiększyć wpływ tak rządowi potrzebny. Starajmy się, mości panowie, wszyscy o wzrost tego wpływu. Należy wypowiedzieć tu tę prawdę że ludności Sycylijskie wszystkiego czekają z rąk rządu i nic same z siebie robić nie chcą. Nie należy jednak brać im tego za złe, bo jest to owoc nieszczęsnéj administracji burbońskiéj. Dopóki skutki téj przeklętéj administracji istnieć będą, dopóty niezbędzie na środkach ukrywania się i wymykania się z pod wszelkiéj czujności władzy.

Inną przyczyną wyjątkowego położenia Sycylji, jest łatwość z jaką rozsiewają tam zatrważające wieści. Zdarzyło się bardzo świeżo, że drut telegraficzny między Trapani i Alcamo zerwał się przypadkiem; musiano natychmiast wysłać na miejsce wojsko, bo wnet gruchnęła wieść o urojonych zaburzeniach. Rząd wkrótce wyprawi na wyspę jeszcze 500 żandarmów konnych, którzy przyczynią się do skuteczniejszego czuwania nad bespieczeństwem powszechnem. Wielka liczba uwięzionych złoczyńców i włóczęgów powinna uspokoić izbę co do troskliwości rządu i władz miejscowych. Prowincja, któréj stan jest najgorszy, jest prowincja agrigencka. Tam jakaś bezwładność opanowała lud wiejski tak, że ani rolnictwem, ani przemysłem zajmować się niechce; prócz tego znaczna liczba więźniów wyłamała się tam z pod straży i dotąd niepodobna było ich schwytać. Domyślać się należy, że znaleźli przytułek po wioskach, skąd wychodzą na popełnianie nowych zbrodni.

Prowincja agrigencka przedstawia jeszcze tę niedogodność, że znajduje się tak blizko Malty, będącéj jaskinią wstecznych. Ta okoliczność również przeszkadza do przywrócenia bezpieczeństwa pospolitego w prowincji. W obec tych wszystkich trudności, rząd razem z prefektem palermitańskim postanowił poruszyć wszystkie sprężyny, zdolne doprowadzić tę prowincję do stanu normalnego. Rząd sądzi, że dla dójścia do celu należy przedewszystkiem przywrócić bespieczeństwo publiczne, a następnie załatwić wszystkie wielkie przedsięwzięcia gospodarcze i skarbowe, które umysły Sycylijczyków trzymają w zawieszeniu. Kolega mój, minister skarbu i prezes rady, czynnie nad tem pracuje. Rząd myśli, że te środki są daleko właściwsze do doprowadzenia Sycylji do kwitnącego i normalnego stanu, niż zgodzenie się władzy na otwarcie klubu demokratycznego w Palermo.“ (Oklaski.)

T u r y n 19 kwietnia. Kraj przyjął dotkliwie rodzaj objawu zdarzonego w senacie podczas głosowania w sposobie nagrody narodowéj na pensję dożywotnią i dar dla pana Farini.

Senatorowie, którzy w liczbie 25-ciu głosowali przeciw projektowi, nie uznali za właściwe skorzystać z wolności, jaką im statut zostawia, wytłómaczenia się dla czego tak postąpili. Milczenie ich otwiera pole dla domysłów, których mniemanie powszechne ma prawo czekać wyjaśnienia.

Wczoraj poruszono namiętne wrażenia przeciw ministrom z powodu poskromienia zbójectwa, podczas zagajenia rozpraw nad budżetem łaski i sprawiedliwości. Ale rzecz ciekawa, jak postąpiłaby sobie w podobnych zdarzeniach skrajna lewa, gdyby jéj pierwiastek był kiedy przedstawiany w gabinecie?

Ostatnie wiadomości, otrzymane z Suzy, zwiastują lekkie polepszenie w stanie zdrowia pana Farini.

Należy zbić pogłoskę podaną przez jeden dziennik niemiecki, a mianowicie, że włoski minister wojny czyni przygotowania na wielki rozmiar w obec następstw, na które Francja już zwróciła uwagę. Reorganizacja wojska włoskiego postępuje porządnie, bez zbytniego pośpiechu — na co niepozwoliły obecne okoliczności — oraz bez przybierania przesadzonych rozmiarów mogących wzniecić obawy.

Mimo zaprzeczania dzienników rzymskich, jest rzeczą pewną, że garstka zbiegów i rekrutów włoskich znalazła w państwie kościelnem najlepsze u władz przyjęcie, które po kilku dniach milczenia wezwały ich do służby w wojsku papieskiem, — co na jedno wychodzi, że ci nieszczęśni ochotnie lub z przymusu powiększą bandy zbójeckie.

Minister robót publicznych, jenerał Menabrea, w powrócie z Florencji, obejrzał prace około kolei żelaznéj między Pistoja i Vergato. Z powodu wybranéj linji natrafiono na miejscowe trudności; ale choć z niejakiem opóźnieniem, jest pewność dójścia do końca. Biuletyn tygodniowy ogromnych robot okrywających największą część półwyspu, przedstawia olbrzymi postęp.

W okolicach Ankony zaprowadzono nadzwyczajną służbę przy komorach celnych dla położenia, o ile można, końca kontrabandzie.

Mówiono tu o prośbie hrabiego de Sartiges przeniesienia go z Turynu na inną posadę, ponieważ klimat tutejszy nie sprzyja jego zdrowiu.

Wczoraj, o godzinie 4 po południu, umarł p. Tourte minister rezydent szwajcarski, w skutek gorączki tyfoidalnéj. Jest to strata bardzo dotkliwa. P. Tourte w zdarzeniach bardzo drażliwych doskonale spełnił swój obowiązek; głównie zaś w sporze o dobra posiadane przez biskupstwo w Como w kantonie Tessyńskim, tudzież w rzeczy pensij wymaganych przez oficerów szwajcarskich w służbie neapolitańskiéj, na mocy konwencji zawartéj w Gaecie.

Oczekiwana jest we Florencji deputacja z Ankony i innych miast marchijskich, z prośbą, aby król raczył zaszczycić obecnością swoją otwarcie drogi żelaznéj w Tronto.

Z okoliczności obchodu narodowego, odkryty zostanie w Novare pomnik, który to miasto wznosi dla hrabiego Cavour.

Posąg znakómitego męża stanu, którego zgon wieczny żal po sobie zostawił, wyszedł z pod dłuta p. Dini, jednego z najlepszych włoskich rzeźbiarzy, tego samego, który wykonał pomnik Wiktora Alfieri dla miasta Asti.

— Na posiedzeniu izby poselskiéj dnia 18-go zaszło co następuje:

P. B i x i o. Mości panowie, w krajach południowych królestwa zagajono systemat krwi, któremu należy położyć koniec. (Brawo! dobrze.) Na przelewie krwi nie da się utrwalić porządek. (Dobrze.)

Rząd pozwala organizować się reakcji w Rzymie i w Paryżu, a potem puszcza wodze gniewowi przeciw nędznikom, których reakcja, wysyła w kraje neapolitańskie. (Bardzo dobrze! tak, tak.) Nie drogą krwi, ale drogą praw i sprawiedliwości starać się należy dójść do przywrócenia porządku. (Oklaski.)

P. P i s a n e l l i. Żałuję, że wytoczono na stół tak niewcześnie sprawę zbójectwa; ale poseł Bixio odezwał się w wyrazach, których niepodobna zostawić bez odpowiedzi; odpowiem we własnem i kollegów moich imieniu. Jenerał Bixio, jakichkolwiek trzyma się mniemań, nie może sądzić, że ci wszyscy, którzy zasiadają w téj izbie, i z któréjkolwiek strony zasiadają, nie mieli również gorącego jak jego własne przywiązania i równegoż z nim uszanowania dla ustaw i sprawiedliwości. (Bardzo dobrze.)

Śledztwo nad zbójectwem, do którego wyprowadzenia rząd przyczynił się, jest oczywistym dowodem, że tenże rząd ma zamiar postępować zgodnie z prawem i z mniemaniem parlamentu. (Dobrze.) W żadnym razie pozwolić nie mogę, aby podejrzewano w jakikolwiek sposób i aby potępiano czynności rządu, bądź bezpośrednie, bądź dokonane przez jego pomocników, bez posiadania dokładnéj wiadomości zdarzeń. (Bardzo dobrze!)

P. G u i r a t t i dodaje kilka słów wśród hałasu.

P. P i s a n e l l i, minister łaski i sprawiedliwości przyjmuje w imieniu rządu żądanie, aby zasięgnął wiadomości o postępowaniu półkownika Fumel; ale prosi izbę, aby położyła koniec niewczesnym rozprawom.

Zamknięcie dalszych rozpraw nad tym szczegółem zostało zagłosowane.

Anglja.

Dokończenie posiedzenia izby lordów d. 16 kwietnia.

L o r d D e r b y mówi, że hr. Russell zręcznie uniknął odpowiedzi na pytanie lorda Malmesbury. Podług niego, rząd od początku aż do końca grał w ś l e p ą b a b k ę z Grekami. Nierozumié, jak mogło przyjść na myśl lordowi Russell trzymać Greków w niepewności względem królewicza Alfreda i jak mógł w tém widzieć środek utrzymania jedności w narodzie, miotanym zaburzeniami rewolucyjnemi?

Wybor książęcia Wilhelma przedstawia wielkie trudności, z powodu dziedzictwa duńskiego i wielkie niebespieczeństwo, z dowodu książęcia mającego zaledwie lat 18-cie.

Szlachetny lord wznawia pytanie uczynione przez lorna Malmesbury, a mianowicie: jakie okoliczności przedstawił lord Russell narodowi greckiemu, aby go skłonić do oddania korony książęciu Wilhelmowi.

W tém, co się do wysp Jońskich ściąga, zapytuje jakie przedsięwzięto środki dla zapewnienia się, że mocarstwa zezwolą na ustępstwo bez sporu o polityczną jego przyzwoitość, czy ten krok może być korzystnym dla Grecji. Co do Korfu, nie uważa za niepodobieństwo oddzielenia téj wyspy od innych i kończy twierdzeniem, że rząd postąpił sobie względem Grecji nadzwyczaj zuchwale i przedwcześnie, zwłaszcza w rzeczy wysp Jońskich.

L o r d G r a n v i l l e zaprzecza, aby lord Russell kiedykólwiek utrzymywał Greków w nadziei, że książe Alfred tron przyjmie. Bardzo zręcznie broni mowy lorda Russell przeciw zarzutom lorda Derby. Okazuje niemożliwość odstąpienia wysp Jońskich Grecji, przy zatrzymaniu Korfu. Zachowanie téj potężnéj twierdzy po zrzeczeniu się o rędownictwa nad innemi wyspami wywołałoby silny opór ze strony państw, które podpisały traktaty 1815.

Po krótkiéj jeszcze odpowiedzi lorda Malmesbury, rozprawy zostały zamknięte.

I z b a G m i n.

P o s i e d z e n i e 16 k w i e t n i a. Izba zamienia się na komitet budżetowy.

Kanclerz szachownicy zdaje sprawę roczną o stanie skarbu. We wstępie uprzedza, że ostatnie lata w niezwykły sposób ciężyły na skarbie krajowym. Nagły wzrost rozchodów był tak wielki, że w roku skarbowym 1858 na 1859 do 1860 na 1861-szy, pomnożyły się one o 8,178,000 funt. sterl. W przecięciu rozchody w tych 4-ch latach wyniosły po 71,590,000 funtów. Rozchody roku 1858-go na 1859-ty dochodziły tylko do 64,664,000 funt. i to wówczas, kiedy kraj uwolniony został od wielkiego wydatku, przez ostateczne umorzenie długich wypłat rocznych.

W dalszym ciągu, p. Gladstone, przechodząc po szczególe każdy rodzaj wydatków i przychodów, wykazuje, że przewyżka ostatnich nad piérwsze wynosi 3,874,000 funtów; i wnet tłómaczy, jakim sposobem zamyśla tę przewyżkę obrócić na zmniejszenie podatków; zachowuje tylko summę 531,000 funtów w zapasie, w obec położenia kraju i widnokręgu politycznego zagranicą, do użycia jéj podług okoliczności.

Zastanawiając się z kolei nad stanem handlowym Anglji w tych ostatnich latach, oświadcza, że przypisuje tę pomyślność systematowi zagajonemu przed 20-tu laty, przez sir Roberta Peel.

Mówca wynurza nadzieję, że przykład dany przez Anglję będzie naśladowanym w innych krajach i że owocem tego przykładu będzie utrwalenie pokoju, postępu, porządku i cywilizacji. Kończy mowę wykazaniem dobrodziejstw, wynikających ze stosunków handlowych z Francją, które wynagrodziły straty spowodowane przez wybuch wojny amerykańskiéj.

Długie oklaski powitały tę mowę. Po kilku uwagach lorda Montagu, panów White, Crawford, Vance, Scully, izba potwierdza postanowienia kanclerza szachownicy.

I z b a g m i n, p o s i e d z e n i e 18 kwietnia. P. G r i f f i t h zapytuje na jakim stopniu są stosunki między Rossją i Szwecją.

L o r d H. L e n n o x pyta, jaki jest stan rzeczy co do wyboru książęcia Wilhelma duńskiego na tron grecki i mówi, że według jego zdania hr. Russell postąpił zbyt skwapliwie w téj sprawie, ponieważ przyzwolenie króla duńskiego było warunkowe.

L o r d P a l m e r s t o n. Rząd najjaśniejszéj pani, nic nie wie coby miało zerwać dobre stosunki między Szwecją i Rossją; ale zacny członek, któremu odpowiadam, łatwo zrozumie, że nie jest obowiązkiem rządu królowéj oznajmywać o tém co się dziać może między rządami obcemi. (Słuchajcie! słuchajcie!) O ile wiemy, niema powodu do domysłów, aby istniało uczucie nieprzyjaźni między rządami rossyjskim i szwedzkim.

Co do interpellacji, tyczącéj się spraw greckich, szlachetny lord zechce mię mieć za wymówionego, jeżeli nieopowiem mu całego ciągu rokowań, jakie poprzedziły wybor książęcia Wilhelma duńskiego na tron grecki. Zapewnię go wszakże, że rząd naj. pani nie działał ze skwapliwością, którą mu zarzucają i że o niczem takiem nie uwiadomił Greków, do czego by nie był upoważniony. Wybor książęcia Wilhelma w Atenach, tak dalece był skutkiem chwilowego popędu, że zdziwił samych ministrów rządu greckiego. (Śmiech). Zgromadzenie zebrało się, jeden z członków niezależnych powstał i radził wybor książęcia Wilhelma. Wiedziano, że był on wymieniony jako przyszły kandydat, zgromadzenie zaś objawiło taką skwapliwość dójścia do rozstrzygnienia w rzeczy osadzenia tronu, mianowało go królem przez jednomyślny okrzyk i, jak już powiedziałem, nie na wniesienie ministrów, ale na wniesienie jednego członka niepodległego.

Szlachetny lord przebaczy mi, jeżeli go nie uwiadomię o dokładnym stanie toczących się rokowań; wszakże mam powody do nadziei, że wybor zgromadzenia greckiego uzupełni się przez przyjęcie książęcia Wilhelma i tych, którzy są odpowiedzialni za jego postanowienia.

P. C o c h r a n e zapytuje, czy te objaśnienia należy w ten sposób tłómaczyć, że postępek zgromadzenia narodowego greckiego nie był skutkiem urzędowego zawiadomienia, jakie rząd grecki otrzymał od pana Elliot 28 czy 29-go przeszłego miesiąca.

L o r d P a l m e r s t o n. Rząd grecki był zawiadomiony, że toczą się rokowania w zamiarze upewnienia się, czy książe Wilhelm zgodzi się być kandydatem do tronu. Izba przyjmuje potém sprawozdanie kommisji budżetowéj o planie skarbowym kanclerza szachownicy; posiedzenie zostało zamknięte.

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

KARLSRUHE, piątek, 24 kwietnia. Na uczynione zapytanie w izbie poselskiéj jak rząd wielko-książęcy badeński postąpić zamierza w sprawie szlezwigsko-holsztyńskiéj, baron von Roggenbach, minister spraw zagranicznych, odpowiedział: że rząd poczytuje protokół 1850 roku za zawieszony w swych skutkach przez wydane królewsko - duńskie rozporządzenie z dnia 30 marca.

LONDYN piątek 24 kwietnia. Wiadomości z New-Yorku dochodzą do dnia 11-go wieczorem. Dzienniki południowe donoszą o bitwach stoczonych pod Charlestown. Odparto okręta pancerne Stanów Zjednoczonych i jeden z nich zatopiono. Bój z wojskami związkowemi wysadzonemi na ląd nieustaje.

Liczne okręta angielskie zostały znowu schwytane.

BERN, piątek 24 kwietnia. Rada związkowa postanowiła uwiadomić gabinety turyński i wiedeński, że urzędowe śledztwa przeprowadzone w kantonach pogranicznych, nie usprawiedliwiają obaw wyrażonych z powodu wyprawy, mającéj jakoby wyjść z kraju helwelweckiego na Tyrol, że zatém nadzwyczajne skupienie wojska włoskiego w Waltelinie niema żadnéj zasady.

TURYN piątek 24 kwietnia. Dziennik L a S t a m p a pisze dzisiaj, że odpowiedź Włoska na notę francuzką nie została jeszcze wysłaną, lubo dziennik O p i n i o n e twierdzi, że to już nastąpiło; treść jednakże téj odpowiedzi dziennik O p i n i o n e wiernie podał.

KOPENHAGA; piątek, 24 kwietnia. Pp. Blixen, Fincko, Balthazar, Christensen, Hansen i Krüger, członkowie Rigsraadu (sejmu), radzą przesłać do króla adres z protestacją sejmu na mocy konstytucji przeciw rozporządzeniu królewskiemu, ogłoszonemu 30 marca, a głównie przeciw 5-mu artykułowi tego rozporządzenia.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE

— Piszą do nas z POLESIA pod d. 13 kwietnia:—Czasowo-obowiązani włościanie przechodzą z d. 1 maja r. b. na wykup i bezpośrednią separację z dworem. Kto z przenikliwszych i obytych z ekonomją gospodarzy nie ociągał się do ostatniéj chwili z wynajęciem dwornych ludzi i parobków, z przysporzeniem folwarcznego inwentarza i narzędzi rolniczych, z wystawieniem mieszkalnych budynków dla kontraktowego robotnika, — temu owa stanowcza zmiana stosunków włościańskich żadnéj niezrobi w gospodarstwie różnicy; ten z nadzieją w obfite plony posieje i zaorze pole, pokosi łąki, sprzątnie suche oziminy. Ale kto bez troski o jutro spuścił się tylko na wprowadzone g r a m o t y, które bez naruszenia kieszeni zapewniły mu przynajmniéj robotnika; ten wobec nowego obrótu rzeczy w przykrem zaiste musiał znaleźć się położeniu i obawie o przyszłą materjalną swą egzystencję. Płonne to przecież obawy.

W przeszłych korespondencjach obstawaliśmy za ogólném oczynszowaniem i za śpieszną reformą dotychczasowego systematu gospodarczego. Gospodarstwo bowiem pańszczyzniane nigdy nieprzyczyni się do szybkiego rozwoju rolnictwa i pomyślności kraju. Życzenia nasze sprawdziły się prędzéj niż tego było potrzeba. I niema tego złego, coby na dobre niewyszło. Po ciężkich a przechodnich próbach doświadczenia, kłopotów i biedy nastanie nowa era szczęścia i spokoju. Nietrzeba tylko tracić czasu na bezzasadnych ubolewaniach o brak rąk do pracy; nie trzeba do ostatniéj minuty odkładać tego, co prędzéj później spełnić należy. Najmować rocznych parobków!

Mieliśmy przykład, zwłaszcza w upłynionych tygodniach, że włościanie mimo wprowadzonych gramot nie chcieli odrabiać pańszczyzny, albo spełniali ją nieregularnie, jakby z łaski, tak, że właściciele zmuszeni byli prosić o robotnika i podwody u tych samych obowiązkowych włościan i drogo im przepłacać. To co ma miejsce teraz, powtarzałoby się nadal bezustannie. A czyż to przyjemnie troszczyć się za każdym dniem o najemnika, ażeby przynajmiéj inwentarza nie pomorzyć głodem i odbyć jako tako choć nieodzowne gospodarskie potrzeby? Czyż taki sposób gospodarowania nazwać się może systematycznym i trwałym?

Pomimo niezaludnionych obszarów kraju, zwłaszcza naszego Polesia, niewierzę jednak w brak rąk do pracy. W tych dniach miałem tego dowód. Włościanie obowiązani byli opłacić podatki tak nazwane p o d u s z n e. Od rana do wieczora oblegali dziedziniec i prosili, ażeby im forszusować na rachunek przyszłego najmu. To samo ma miejsce z pokupką zboża, które biorą ludzie na odrobek.

Jedyną plagą dla dziedziców w dzisiejszych czasach przejścia jest sprzedaż lasów, gdzie najemnik znajduje u kupców pozornie stały i korzystny zarobek. Tysiące też ludzi opuszczają swoje siedziby i śpieszą na wodę i w lasy, nietroszcząc się o uprawę ziemi, która stosunkowo małe daje dochody na Polesiu. Woda więc, jak z jednéj strony jest dobrodziejstwem dla rolnika, tak z drugiéj, w obecnéj mianowicie chwili, jego kłopotem i upadkiem. Wina to właścicieli większych majątków, którzy chcą zrównoważyć dochody zmniejszone okolicznościami, sprzedając za bezcen hurtowo obszary lasów i przez tę niby przymuszoną sprzedaż na podwójne narażają siebie i drugich straty. Spekulanci bowiem dla ogromnych korzyści własnych, nie troszcząc się o potrzeby rolnicze, odciągają wszystkie prawie siły robocze od uprawy ziemi i domowych gospodarskich zachodów. Pozostają na miejscu same tylko kobiéty, których pomoc i praca nie zawsze i wszędzie może być pożyteczną i właściwą.

Przywykły do innego trybu gospodarowania zadziwiłem się niepomału, że na Polesiu kobiéty odbywają wszystkie prace właściwe gdzieindziéj samym tylko mężczyznom jak: zwózkę, młóckę, órkę i t. d. i że w wymaganiu wykonania pracy żadnéj pomiędzy temi dwiema płciami nie stawiają różnicy. Nie trzeba jednak powtarzać, jak zgubnem na moralność i rozwój społeczeństwa, a z drugiéj strony niestosownem jest podobne zestawienie w jedno dwóch przeciwnych sobie płci rodzaju ludzkiego. Co było wolno robić z poddanemi, nieuchodzi dziś po przyznaniu i uszanowaniu godności i woli człowieka. Rozgatunkowanie pracy i właściwe użycie do niéj sił fizycznych robotnika jak z jednéj strony należy do rozsądnego systematu gospodarstwa, tak z drugiéj niesprzeciwia się już bynajmniej prawom Boskim i natury.

Ale jak to mówią: co kraj, to inny obyczaj. Przysłowie to da się zastosować i do zajezdnych domów na Polesiu. Czyż można nazwać z a j a z d e m jakąś obszarpaną, brudną i dziurawą karczmę, gdzie w gościnnéj izbie, niby w arce Noego, żyją zwierzęta różnego rodzaju? gdzie oprócz nieporządku i krzyku żydowskich bachórów nic więcéj nie ujrzysz i nieusłyszysz! gdzie za pieniądze niedokupisz się wygody, jadła i napoju? Czas przecież pomyślić o tém, że cywilizacja niezaczyna się tylko od zakładania i powiększania liczby szynków, że pierwszym szczeblem cywilizacji powinna być wygoda przejeżdżającéj publiczności.

Mieszkańcy Polesia, zważając niejako na ten niedostatek porządnych zajezdnych domów pragną przynajmniéj być gościnnemi u siebie. Niedawno też z powodu nieznajomości miejscowych zwyczajów znalazłem się w komicznem położeniu. Woźnica zamiast na stację pocztową zawiózł mnie na folwark do rządcy dóbr, zapewne w swoim własnym żołądkowym interesie. Poczciwy rządca bez zapytania się poprzednio o moje nazwisko i powód przybycia, wystąpił z gościnnem przyjęciem. Ja zaś do samego ostatka sądziłem, że mam do czynienia z właścicielem pocztowéj garkuchni: jadłem i piłem bez ceremonji, a przy pożegnaniu zabrałem się do zapłaty.

— Za cóż mnie pan uważasz!.. krzyknął zapérzony rządca, wlepiwszy gniewny wzrok we mnie.

Sądząc, że zapłata była za małą, wyjąłem drugiego rubła i przepraszając gospodarza za moją niewiadomość, położyłem pieniądze na stole. Wtenczas domyśliwszy się zapewne mojéj omyłki, żem wziął Franka za Stefanka, szlachetny rządca serdecznym wybuchnął śmiechem.

—Za cóż mnie pan uważasz?—odpłaciłem mu tą samą monetą i chciałem odejść. Ale prędko nastąpiły wzajemne objaśnienia.

S t a s z i c.

— Z INFLANT (spóźnione). Dnia 25 marca b. r. w majątku Dagdach po długiéj chorobie, przytomna aż do ostatniéj chwili, opatrzona śś. sakramentami, zgasła wieczorem Karolina Bujnicka, małżonka Kazimierza, wydawcy „Rubena“, „Pamiętników Jordana“, „Biórka“ i t. p. Opis złotego wesela téj ze wszech miar szanownéj pary małżonków umieszczony był swego czasu w Kurjerze. Dziś po pięćdziesięcio trzyletniem statecznie zgodném pożyciu, rozłączyła tę parę w dalszéj pielgrzymce ziemskiéj wola Boża! Żal po nieboszczce jest powszechny, rzadkie przymioty jéj duszy pociągały ku niéj serca wszystkich, którzy ją znali, a cóż powiedzieć o przyjaciołach, ubogich, rodzinie, sługach, a nadewszystko o boleśnie, w całem znaczeniu tego wyrazu osieroconym małżonku!... Extincta amabitur.

D. C.

— Wkrótce opuści prassę w Wilnie, w drukarni Kirkora drugi tom Zbioru pism Adama Pługa.

— HANDEL ZEWNĘTRZNY. — Gazeta Warsz. czyni następujące uwagi nad handlem zewnętrznym Królestwa: Podaliśmy w jednym z numerów naszego pisma wykaz statystyczny handlu zewnętrznego za 1861 r.; nie odrzeczy będzie zdaje się zwrócić uwagę na wzrost niektórych pozycij przywozu w porównaniu z latami poprzedniemi. I tak, zacząwszy od jednego z najważniejszych naszych produktów surowych, od wełny, widzimy, iż przywóz wyrobów wełnianych niezmiernie wzrasta. W 1857 r. oceniono wartość przywozu na 125,000 rub. sr., kiedy w powyższym spisie wyrobów wełnianych podano na wartość 955,040 rs. a zatém w ciągu lat pięciu przywóz zwiększył się blizko o osiem razy. Wypadek to zadziwiający, tém więcéj, jeżeli dodamy, iż poprzednie zakłady nasze sukienne nie ustawały w swoich czynnościach. To też większa zapewne część téj summy przypada na towar wełniany damski, którego w ostatnich latach znaczne ilości zużywano. Przywóz wełny surowéj a przedewszystkiém przędzy wzrósł także, bo z 115,000 rs. podskoczył na 580,060 nad czém słusznie ubolewać można, gdyż kraj nasz wielkie ilości wełny wysyła za granicę i mógłby się obyć bez obcéj przędzy, produkując ją u siebie z surowego materjału. O niezmiernym wzroście dowozu wyrobów bawełnianych mówiliśmy już w gazecie poprzednio. Co się tyczy machin i metalowych wyrobów, wzrost także ogromny, co dowodzi, że krajowy przemysł w tym kierunku nie postępuje w miarę rozwijania się potrzeb. W 1857 r. machiny i modele sprowadzane miały wartość 196,000 rs. w 1861 zaś 521,581 rs. Większy jeszcze skok spotykamy co do wyrobów metalowych, tych bowiem w 1857 miano sprowadzić tylko z 109,000, tymczasem w r. 1861 pozycja ta wykazaną jest na 1,472,301 rs. Przypuścić trzeba jednak, że pozycje te, jakkolwiek jednem ochrzczone nazwiskiem obejmują jednak rozmaite przedmioty, a mianowicie w tym ostatnim roku metale nie w wyrobach zaliczone zostały w tę cyfrę.—Oto porównanie niektórych uderzających pozycij przywozu—następnie uczynimy to i dla wywozu—zestawieniem tylko cyfer w statystyce dójść można do jakichś ogólnych wniosków.

— PAMIĘTNIKI PASKA.—Redakcja Gazety Rolniczéj, która już przysłużyła się publiczności wydaniem wielu dziełek pożytecznych, ma wkrótce wydać w nader taniej edycji znane dobrze „Pamiętniki Jana Chryzostoma na Gosławicach Paska, deputata z powiatu Lelowskiego na koło rycerskie, a pierwej towarzysza pancernego z czasów Jana Kazimierza, Michała Wiśniowieckiego i Jana Sobieskiego“ (1656—1688). Do tego wydania będzie dołączonych kilkadziesiąt drzeworytów, podług edycji lwowskiéj Pillera. Pamiętniki Paska kilkakrotnie już były w różnych miejscach wydawane. Po raz pierwszy ukazały się w Poznaniu staraniem i nakładem Edwarda Raczyńskiego, ale tak w pierwszéj jak i w drugiéj potém edycji poznańskiéj, wiele jest, jak się zdaje, umyślnych opuszczeń. Z tych jednak wydań, przełożył te „Pamiętniki“ professor Stencel na język niemiecki i wydał w Wrocławiu. Daleko zupełniejsze jest wydanie wileńskie, dokonane przez p. Lachowicza z rękopismu bibljoteki niegdyś Załuskich, który znajdował się w petersburskiéj bibljotece publicznéj. Z tego wydania przedruk dokonany w Petersburgu, nakładem Wolffa odznaczył się nader przystępną ceną; drzeworyty w wydaniu lwowskiem Pillera, wcale nie są tak znakomite, aby zasługiwały na powtórne odbicie, tém bardziéj, że takie piękne ilustracje do Paska wydane zostały przez p. Wilczyńskiego w Paryżu, z rysunków p. Zaleskiego, a także zajmujące Album wydał p. Lewicki, gdzie nawet weszła pod mnóstwem rysunków znaczna część tekstu. Przed para laty p. Kraszewski zamierzał zająć się pomnikowem wydaniem Paska, z funduszu na ten cel przez jednego z miłośników literatury ojczystéj oddanego do jego rozporządzenia. Jak daleko w przygotowaniach zaszło to wydawnictwo nie wiadomo, lecz słychać, że jeden z warszawskich właścicieli drukarń, a zarazem nakładców, ma zamiar swoim kosztem wydać te „Pamiętniki“, i powierzyć najzdolniejszym artystom krajowym wykonanie do nich rycin. Wydanie to ma być także bardzo ozdobne i wskazywać, jak wysoko stoi u nas sztuka drukarska.

— Wyszedł z druku sto czwarty zeszyt ENCYKLOPEDJI POWSZECHNEJ i pomiędzy innemi, zawiera: Marja Józefa żona Augusta III, królowa polska; Jubileusz; Judaizm; Juljanna Olgierdówna; Jundziłł St. Bon.; Jungmann Józef, poeta i uczony czeski; Jurkowski Jan (wierszopis); Jurystów historyczna szkoła; Jussieu; Juszyński i w. i.

— ŚRODKI DO ŻYCIA GUBERNJI WOŁYŃSKIEJ W R. 1862.—W jesieni 1861 i na wiosnę 1862 r. zasiano było w gubernji wołyńskiéj oziminy 514,039 czetw., jarzyny 608,719, kartofli 205,666 czetwerti. Z tych zasiewów zebrano w r. 1862 oziminy 2,104,895 jarzyny 1,645,065, kartofli 734,092 czetwerti. W porównaniu z rokiem poprzedzającym, zbiór oziminy okazał się większym o 499,878 czetw. jarzyny mniejszym o 399,880, a kartofli większym o 58,926 czetw.—W gubernji wołyńskiéj, ludność miejscowa, z wyjątkiem czasowo przebywającéj napływowéj, wynosi 1,539,535 głów płci obojéj. Podług przybliżonego szacunku, na roczne przeżycie dla niéj i na zasiew cały potrzeba: oziminy 1,955,209, jarzyny 1,782,786 i kartofli 828,509 czetw. (licząc w to przepędzaną na gorzałkę oziminy 285,190, jarzyny 121,573 i kartofli 124,737 czetw.): Zapasów żywności w magazynach włościańskich w dobrach prywatnych, tudzież w magazynach innych stanów od ministerstwa spraw wewnętrznych zależących, znajduje się w zbożu gotowém: oziminy 409,037, a jarzyny 207,789 czetwerti; rozpożyczono zaś oziminy 102,640, jarzyny 54,430 czetw. Zasobów pieniężnych do 1 stycznia 1863 było u włościan wszelkiéj nazwy: w kassach powiatowych i kassie zachowawczéj 332,574 r. 92¼ kop., w pożyczkach, szczególniéj w innych gubernjach 244,704 r. 69½ k., w niedoborze 5,914 rub. 51 k., czyli razem zapasowego kapitału, z małym niedoborem 504,193 r. 49¾ k. Prywatnych zapasów zboża z lat poprzednich niema, z wyjątkiem tylko przechowywanych w magazynach wiejskich, ponieważ chybione urodzaje wyczerpały zasoby; jedynie w powiecie dubieńskim ze zbiorów zboża włościańskich pozostało w zapasie oziminy około 60,000, jarzyny 11,742 i kartofli 5,897 czetw. Gubernja wołyńska zawsze się poczytywała za jedną z najżyźniejszych; uważano ją niegdyś za naszę Sycylję. Tę sławę zjednywa jéj część dzisiejszéj gubernji właściwie zwana Wołyniem, leżąca na falistéj pochyłości ku Polesiu. Jednakże, co do prywatnych zapasów zboża, gubernja wołyńska nie może iść o lepszą z innemi żyznemi okolicami, np. z gubernją kijowską i połtawską, gdzie poczerniałe od starości sterty zboża gęsto się wznoszą w około gumien i po niwach. Przyczyną tego jest zawczesne spieniężanie zbiorów, tak, iż często się zdarza, że przeszłoroczne plony bywają sprzedawane już w styczniu na kontraktach dubieńskich. Ceny proporcjonalne na całą gubernję (które w rozmaitych miejscowościach znacznie od siebie się różnią) w końcu roku przeszłego były następujące: czetwert mąki żytniéj 4 rub. 77 ko.; takaż ilość krup gryczanych 8 rub. 34 k., jęczmiennych 6 rub. 87 k., pszennych 9 rub. 57 k.; czetwert owsa 3 r. 15 k., jęczmienia 3 rub. 95 k., żyta 4 r. 10 k.; pud siana 26 k. Ceny te w porównaniu z cenami roku poprzedzającego były niższe co do mąki, a wyższe co do krup, owsa, jęczmienia i siana. Mieszkańcy gubernji wołyńskiéj, w razie potrzeby, zakupują zboże głównie w punktach handlowych: powiecie starokonstantynowskim, w Żytomierzu i Uściługu, gdzie urządzona jest nawigacja do spławiania zboża wołyńskiego po za granice téj gubernji.—Sposoby zarobkowania mieszkańców gubernji wołyńskiéj są następujące; pędzenie smoły i dziegciu; wyrabianie drzewa towarnego i wywóz jego do przystani, skąd spławia się daléj; oprócz tego obrabiają tu materjały budulcowe, robią wszelkiego rodzaju sprzęty drewniane, koła, obody i inne przyrządy gospodarskie, któremi częściowo w różnych miejscowościach handlują; daléj idzie wyrób sukna i płótna na potrzebę domową, oraz dowóz drzewa opałowego do miast i fabryk; wreszcie mieszkańcy wynajmują się do flisówki na spław zboża i drzewa, do gorzelni, cukrowarni, fabryk szkła i żelaza, oraz do budowy szossy brzesko - kijowskiéj. W r. 1862, włościanom w dobrach prywatnych osiadłym wydano z wiejskich magazynów zapasowych na przeżycie z powodu nieurodzaju, oziminy 1325 i jarzyny 769 czetw. Z kapitału zapasowego na przeżycie, mieszczanom wyznania mojżeszowego z Baranówki, którzy dotknięci zostali pożarem, wydano drogą pożyczki 2421 rub. W roku bieżącym niedostatek żywności prawdopodobnie uczuć się nieda. W r. 1862 zebrano w gub. wołyńskiéj siana 105,966 sążni kubicznych, w porównaniu ze zbiorem roku poprzedzającego mniéj o 69,419 sążni. Stąd poszedł niedostatek karmu, który dał się uczuć w téj miejscowości w roku bież i wpłynął na wielkie zniżenie ceny bydła.

PRZEGLĄD LITERACKI.

SZKOŁA POLSKA GOSPODARSTWA SPOŁECZNEGO JOZEFA SUPIŃSKIEGO.

(Dokończenie ob. N. 37).

Przedstawiając różne podziały kapitału przez ekonomistów przyjęte, autor daje w końcu swój własny pogląd, dzieli k a p i t a ł, czyli zasób społeczny: 1) na u w i ę z i o n y, m i e j s c o w y i obrótowy, 2) na p r y w a t n y, p o s p o l i t y i n a r o d o w y. Wyjaśniając obszernie ten podział i naturę każdego z tych sześciu rodzajów kapitału, mówiąc o kapitale ruchomym, autor przedstawia różnicę w skutkach, jaka zachodzi z wyzuwania się własności nieruchoméj np. ziemi, a użycia pracy obcych na korzyść téj ziemi lub przemysłu, handlu i t. p. „Sprzedając ziemię (mówi), sprzedajemy miejsce na którém stoimy, wyciągamy z pod stóp własnych jedyną istnienia naszego podporę, wysadzamy się rozmyślnie w powietrze,— przypuszczając obcych do pracowania dla niéj i na niéj, wypełniamy miejsca jeszcze próżne, podnosimy nasze siły, nie wypuszczając z rąk nie własnego.“ Stawia tu za przykład edykt Nanteński, sławny w dziejach Francji, który wygnał z niéj przeszło miljon protestantów oddanych przemysłowi i posiadających kapitały i od téj chwili pomyślność Francji poczęła upadać, jak znów za osiedleniem się tych ludzi w Anglji i Niemczech nadreńskich, wielkość i siła tych państw szybko wzrastać poczęła, bo w ich wielkości utonęły pojedyńcze rodziny obce, po których zaledwie gdzieniegdzie ślad nazwisk francuzkich pozostał. Jeszcze bliższy przykład stawia nam autor, zwracając uwagę na nasze miasta polskie. Miasta polskie pierwotnie były czysto niemieckiemi miastami, potomkowie przybyszów stali się krajowcami, bo krajowcy nie wydziedziczyli się na ich rzecz z ziemi ojczystéj. To co oni przynieśli do kraju, przeszło wraz z nimi na własność kraju. Miasta polskie nie zajęły wprawdzie wysokiego stanowiska, jakie osięgnąć musiały miasta innych krajów, bo ustawy nakazywały im pozostać obcemi, bo je na długo odsunięto od wspólnego życia narodu. Był to błąd polityczny, który skrzyżował siły zbiorowe, lecz błąd ten nie był koniecznem ówczesnych stosunków następstwem. Umiejętne użycie sił i zasobów obcych na korzyść krajową, to pomoc, to żywność dostarczona skąd inąd tam, gdzie głód panuje, to wiedza i praca nagromadzone nie u nas, ale dla nas. W życiu narodów, tak jak w życiu pojedyńczych ludzi, nie zawsze jest korzystniéj mieć własném to co nająć łatwiéj.

Następuje nareszcie dział (jeślibyśmy bez ubliżenia innym tak wyrazić się mogli), najlepiéj opracowany, w którym autor traktuje o pracy. Tu on przedstawia pracę p r z y r o d z o n ą, wykonywającą się ciągle w naturze, niezależną od nas i pracę ludzką. Pracę ludzką uważa za środek i zbija zdanie tych, którzy chcąc podnieść niby godność człowieka, odsuwają go od stanu t. j. porządku przyrodzonego i pracę jako cel życia naznaczają. Skutek bowiem pracy, a nie praca zaspakaja nasze potrzeby, uprzyjemnia życie, kształci umysł, podnosi godność człowieka. Praca jest trudem, mozołem, któremu człowiek poddaje się przez konieczność, lub przez rozum, a którą zrzuca z siebie, ilekroć konieczność, rozum, sumienie i sąd publiczny nie zmuszają go do dźwigania wspólnego ciężaru.

Dziecko i człowiek zepsuty czują wstręt do pracy, niedojrzałość ludów lub zepsucie czyni je leniwemi. Dziecię lub człowiek pojedyńczy zepsuty, żyją troskliwością lub łaską innych. Naród, niedojrzały lub zepsuty nie znajduje już troskliwych i dobroczyńców. Lud w takim stanie schodzi do stanu pierwotnego, stany wyższe zmuszają go do pracy dla siebie, a pogardzając ludem, pogardzają pracą, i to jest właśnie objaw chwili upadku i demoralizacji. Taki przykład stawia nam najprzód Rzym wielki i silny, kiedy poszanowanie pracy wolnéj znaglało piérwszych jego dostojników do przyłożenia swej ręki do pługa, gdy mienie wydobyte trudem wiodło do cnót i poświęceń; gdy natomiast trzody niewolników poczęły karmić próżniaczych panów, wtenczas praca stała się upadkiem, a bogactwo nabyte trudem obcym, sprowadziło zepsucie i upadek. Wolny Rzymianin wstydził się wówczas pracy, bo ona stała się udziałem niewolników, człowiek wolny w Antyllach wstydzi się jéj dzisiaj, bo ona jest udziałem murzynów. Przymus rodzi lenistwo, tego dowodem lud Meksyku i Peru niegdyś pracowity, leniwy i niedbały pod przemocą Hiszpanów; wstręt do pracy u Anglosaksonów datuje się od zaboru ich kraju przez Normanów. Ustawy dawniejsze Francji, Niemiec, Polski, uchwalone przez szlachtę dla przymuszenia ludu wiejskiego do pracowitości, stawały się coraz ostrzejszemi w miarę tego, jak ich ostrość ludy te coraz leniwszemi czyniła.

Ponieważ praca jest tylko środkiem a nie celem, więc p r a c o w i t o ś ć tylko skutkiem być może, skutkiem niezachwianéj i nieograniczonéj w ł a s n o ś c i m i e n i a i pracy, daléj skutkiem m o r a l n o ś c i i o ś w i a t y.

Po tém określeniu pracy i warunków, w jakich ona użytecznie rozwijać się może, autor przechodzi do jéj siły pojedyńczéj i zbiorowéj, bada jéj kierunek w pewnych danych okolicznościach, jéj potęgę lub słabość, przechodzi wszystkie wynalazki i odkrycia, machiny i narzędzia, zamieniające, ułatwiające lub udokładniające pracę fizyczną; nareszcie mówi o podziale pracy tak w świecie przyrodzonym jak i społecznym, i w tym ostatnim znów przedstawia podział pracy indywidualnéj i międzynarodowéj, co stanowi właściwe stanowisko narodu, jakie naród w ogólnéj rodzinie świata, tak ze względu przyczyn naturalnych, jak i ogólnego podziału pracy zajmuje.

Daléj autor zastanawia się co to jest p r z y c h ó d, d o c h ó d, k o r z y ś ć i n a g r o d a, tłómaczy znaczenie tych wyrazów i ich dalszą łączność; tłómaczy równowagę dochodów, wpływ téj równowagi na kapitał, stąd przechodzi do rozbioru z a r o b k u i p ł a c y, nareszcie mówi o dochodach narodu i ich rozdziale.

Pod tytułem z b y ć i n a b y ć, autor tłómacząc znaczenie tych wyrazów, daje nam swój odrębny pogląd na wymianę czyli handel, określa jego warunki, rozmaitość ze względu na przedmioty wymiany, wyradzanie się konkurencji i wpływ jéj zbawienny, a stąd mówi o wolności handlu i monopolu, przechodzi do poglądów ogólnych, daje rys wymiany czyli handlu międzynarodowego. Nareszcie daje jeszcze pojęcie czém jest rzeczywiście pieniądz, jego wartość względna i właściwe jego przeznaczenie.

W końcu spotykamy się z obszernym i wszechstronnym poglądem, w którym autor daje jasną definicję kredytu, zestawia porównawczo działalność jego z działalnością gotowych pieniędzy, przedstawia korzyści ogólne kredytu, dzieli tenże kredyt według pierwotnego swego założenia na trzy rodzaje według trzech rodzajów przezeń przyjętych zasobu społecznego. Na zakończenie mówi o kredycie ziemskim, listach zastawnych i pożyczkach na termin, a stąd o częstym przechodzie ziemi z rąk jednego właściciela do drugiego. W tym to dziale autor daje nader trafne rozumowanie wyjaśnione przykładami, kiedy własność ziemska może być obciążona kredytem, kiedy opłata procentów razem z procentem amortyzacyjnym nietylko nie zmniejsza kapitału u w i ę z i o n e g o, t. j. gruntowego, ale go jeszcze powiększa, a kiedy znów do bankructwa i wywłaszczenia prowadzi. Tu rozbiera wszelkie instytucje kredytowe, ich ważność i pożytek, oraz straty z błędnego ich zastosowania wyniknąć mogące. Napotykamy tu tyle praw wielkich, tyle śmiałych i trafnych poglądów na najżywotniejsze dziś obchodzące nas kwestje i to tak przystępnie wyłożonych, że życzyćby należało, aby dzieło to znalazło się w ręku każdego myślącego człowieka, a możebyśmy się doczekali zdrówszych pojęć wyrobionych w narodzie o przedmiotach będących podstawą jego rozwoju i bogactwa.

T. Snarski.

ROZMAITOŚCI.

—Używanie za pokarm mięsa ludzkiego stanowi powszechny zwyczaj w Nowéj-Kaledonji. Wszystkie niemal wojny prowadzą się tam w jedynym celu zyskania świeżego mięsa, nierzadko nawet usiłują dla tego pochwycić kilku ludzi z sąsiedniego plemienia, już to zdradą, jak to miało mjesce w styczniu 1857 roku, podczas uroczystości wydanéj przez plemię Arama. Na uroczystość wezwano kilka sąsiednich plemion, a pomiędzy innemi mieszkańców wyspy Nenema, którzy lubo oddawna w nieprzyjaznych zostawali stosunkach z plemieniem Arama, stawili się wszakże w oznaczonym dniu, licząc na to, że od dwóch lat trwał pomiędzy obiema stronami rozejm. W ciągu piérwszych dwóch dni, stosunki były zupełnie przyjazne, lecz na trzeci naczelnicy zgromadzeni dla narady, wyrazili swój żal, że nie mogą zakończyć święta ucztą z ludzkiego mięsa. Ta żałość tak była gwałtowną, że dla jéj ukojenia postanowili poświęcić mieszkańców Nenema; lecz ponieważ tych ostatnich było do 30 ludzi silnych i dobrze uzbrojonych, uradzili użyć przeciw nim podstępu. Naczelnik plemienia Arama rozkazał tajemnie ostrzedz ich, że przeciw nim utworzył się jakoby spisek, a więc że najrozsądniéj by zrobili, wracając na swą wyspę, i że on, ze swojéj strony, da im pewną liczbę ludzi dla ochrony i zasłonienia ich w razie potrzebny. Nenemici, niczego się nie domyślając, posłuchali rady, natychmiast opuścili ucztę i udali się w drogę, lecz gdy odeszli na pewną odległość, nagle napadnięci zostali tak przez swoich przewodników, jak inny tłum, składający się ze stu ludzi, który oczekiwał na nich w zasadzce. Trzynastu ludzi z grona nieszczęśliwych, dopędzonych w popłochu, padło bez życia, a reszta zdołała uciec. Zwycięzcy przywiązawszy każdy trup do kija, przynieśli wszystkie ciała na miejsce uroczystości, gdzie natychmiast nastąpił podział. Najpierwszą ilość trupów otrzymało plemię biorące udział w zabójstwie, inne trupy zostały wnet porznięte na kawałki i zjedzione; jeden zaś odniesiono do wioski, powieszono na drzewie i rozdzielono pomiędzy tymi, którzy mieli do tego prawo. Tegoż dnia naczelnik plemienia Arama, dla uniknienia przedstawień ze strony Francuzów, posłał naczelnika wsi Puma do komendanta najbliższego posterunku z oświadczeniem, iż on jak zawsze pozostaje przyjacielem Francuzów, a z mieszkańcami Nenema dla tego prowadzą wojnę, iż ci napadli na jego ludzi podczas święta, że właśnie dla tego zabił im trzynastu ludzi i rozkazał poodrzynać im głowy, ciała zaś oddał psom na pożarcie, albowiem, ani on, ani plemię jego nie jé ludzkiego mięsa. Wkrótce wybuchła wojna pomiędzy Nenemitami i Aramitami; wioski i plantacje Aramitów zostały zniszczone, a walka, według zwyczaju wtenczas się dopiéro skończyła, gdy obie strony jednakową ilość ludzi zjadły. W tymże samym prawie czasie i z tegoż samego powodu, plemię Walla walczyło z sąsiedniem plemieniem, pierwsi zapędzili swoich przeciwników do wąwozu i rzucili na nich ogromne bryły kamieni, przy czém legło 70 ludzi. Przez ośm dni, nieschodząc z miejsca, ucztowali tutaj zwycięzcy, z piekielnym apetytem pożerając trupy zabitych. Nie wszystkie części ciała ludzkiego, jednakowo im smakują. Głowa i inne o r g a n a, jako najszlachetniejsze i przednie części, należą do naczelnika. Kilka soczystych kawałków, owiniętych w liście bananu, rozsyłają się zazwyczaj przyjaciołom i znajomym w sąsiednich plemionach, reszta rozdziela się pomiędzy podrzędnymi naczelnikami i innemi znaczniejszemi osobami. Plebejusze rzadko kiedy mają szczęście kosztować te przysmaki, a kobiétom i dzieciom najzupełniéj są one wzbronione, wyjąwszy tylko żony naczelników, pomiędzy któremi niektóre odznaczają się nadzwyczajnem obżarstwem. W ogóle kobiéty dziwnie są łakome na te wzbronione dla nich łakocie; używają tysiącznych wybiegów, byle dostać c z ł o w i e c z y n y, a jeżeli im się to nie uda, nieraz z radością ogryzają gdzieś w kątku jakąkolwiek wyrzuconą kość ludzką. Zabronienie kobiétom jedzenia mięsa ludzkiego przestrzega się tak ściśle, że nawet przysposobieniem tego mięsa na pokarm tylko mężczyźni się zajmują. Jeżeli się kto pyta u jakiegokolwiek naczelnika, dla czego się trzyma barbarzyńskiego zwyczaju używania na pokarm mięsa podobnych sobie istot, ten odpowiada: „Gdy twój przyjaciel nawiedzi ciebie, co czynisz? Żeby go przyjąć, zarzynasz barana, kury i t. d. Ja zaś niemam ani barana, ani kur, i dla tego zabijam człowieka; zresztą, gdy się posilę mięsem ludzkiém, czuję się nierównie silniejszym.“ W ogóle ludzi skazanych na zarznięcie nie ostrzegają o ich losie, często jednak nieszczęsne ofiary domyślą się, jaki ich los czeka, lecz nie starają się uciec, wiedząc dobrze, że i do innego dopadłszy plemienia, również będą zjedzeni. Krewni i przyjaciele pożartych bynajmniéj się tém nie smucą, byle tylko należny ich kęsek nie minął, byleby czynili to co ich spółbracia czynią, wtenczas mówią do naczelnika: „Zjadłeś mojego brata i dobrześ zrobił: był to człowiek ladaco!“ Gdyby się komu z niższéj klassy zechciało skosztować mięsa ludzkiego, to nie ma prawa zabić swéj ofiary bez upoważnienia naczelnika, który, ma się rozumieć, otrzymuje swoją porcję. Skoro zezwolenie wydaném zostanie, wtenczas niema środka którego by się niechwycono, byle tylko przywabić wybraną ofiarę: zasadzki, uczty, schadzki miłośne—wszystko jest dozwolone. Naczelnicy najmniejszego nie mają skrupułu jeść swoich poddanych; obawiając się jednak zemsty, tylko ludzi biednych na swój półmisek przeznaczają. Cudzoziemcom równe grozi niebezpieczeństwo. „Jeżeli nawiedzi nas jeden lub kilku gości, powiadają krajowcy, my natychmiast ich przyjmujemy, dajemy wiele jeść i staramy się wybadać czy są silni; dla tego to zaczepiamy ich zlekka. Jeżeli znoszą nasze zniewagi—oczywista, iż są słabi, wtenczas można na nich napaść i śmierć ich rozstrzygnięta. Lecz ażeby nadać temu napadowi cechę sprawiedliwości, zmuszamy ich do pomimowolnego wyrządzenia nam jakiejkolwiek zniewagi i zabijamy ich zazwyczaj podczas uczty, gdy się najmniéj zdrady spodziewają. Po tych dyplomatycznych wybiegach, kończących się śmiercią nieszczęśliwego, wieszają go na drzewie; jeden z krajowców, uzbrojony nożem z bambusowego drzewa lub muszli, rozrzyna mu żołądek i wyjmuje wnętrzności; następnie z dziwną zręcznością odrzyna lędźwie i inne części ciała, wreszcie płata wszystko na kawałki, i rozdziela je tym, którym się należy. Gdyby zaś ilość mięsa była zbyt obfitą na jeden raz, wówczas suszą trupa jak rybę, lub wędzą i chowają go na drogę. Mięso dzieci poczytują za najsmaczniejsze. Sprzymierzeniec Francuzów, naczelnik plemienia Dumbea, Kuindo, jadł raz obiad z oficerami w Port-de-France. Gdy podano na stół pieczeń cielęcą, naczelnik, na zapytanie: jak się mu mięso podoba? odpowiedział: „ono mi również się smaczném wydaje, jak mięso dziecka.“ W niektórych plemionach, w Baladzie, Puebo i w innych, bezpłodne niewiasty przeznaczają się na zjedzenie, i to się dość często zdarza, ile że mięso kobiéce, uważa się za lepsze od męzkiego. Labillardier, badający kannibalizm u Nowo-Kaledończyków, mniema, że li tylko obżarstwo do tego ich skłania: lecz zdanie to tylko do pewnego stopnia jest prawdziwem, albowiem plemiona posiadające najbogatsze plantacje, jak np. Wagapp, Bonde, Wailo, Kanala i inne, najwięcéj hołdują temu okropnemu zwyczajowi. Widzimy wreszcie z poprzedzającego, że ludzkie mięso stanowi uprzywilejowany pokarm naczelników i znakomitszych krajowców, którzy zawsze je jedzą. Należałoby raczéj mniemać, że przyczyna tego nałogu, ukrywa się nie tylko w dzikości obyczajów, lecz i w instyktowéj skłonności człowieka do mięsnych pokarmów, które ci nieszczęśliwi, nie mając mięsa bydlęcego, otrzymują drogą, budzącą słuszny wstręt w ucywilizowanych ludach. W Nowéj - Kaledonji krąży podanie, że krajowcy nie zawsze używali mięsa ludzkiego na pokarm. Oto co mówi o pochodzeniu tego zwyczaju naczelnik Wagappów, Apinga: „Przed wielą laty nie zarodziły u nas kokosy. Z razu żywili się roślinami i korzonkami; lecz skoro się to okazało niedostatecznem, jęli szukać innéj karmi. Naprzód zjedli stare kobiéty, potém starców, wreszcie dzieci; a lubo i nieurodzaj przeszedł, namiętność jednak do ludzkiego mięsa pozostała. Krajowcy oddają pierwszeństwo mięsu swoich spółrodaków przed mięsem białych ludzi, o którém powiadają, że nazbyt jest słone. Obecnie, dzięki wpływowi Francuzów, ten obrzydliwy zwyczaj poczyna się wykorzeniać, i jeśli się zdarzy, że któryś z krajowców połakomi się na mięso ludzkie, czyni to w wielkiéj tajemnicy, starając się ukryć ślady swojéj szatańskiéj uczty.

— Nadzwyczajne mnóstwo mrówek stanowi obecnie istną plagę mieszkańców wyspy świętéj Heleny. W Jamestown mrówki (termity) niszczą oddawna wszystkie drewniane budowle, tak, że musiano postawić nowe. Mieszkańcy są w rozpaczy, i żadnego środka znaleźć nie mogą przeciw nieproszonym gościom. Mrówki nieustannie się rozmnażają, pożerają drzewa, bieliznę, książki, papiery, sprzęty, słowem wszystko, wyjąwszy kamienie i krusze.

— Do redakcji Kolońskiéj Gazety piszą z B a t o n - R o u g e (w Louizjanie): „Drożyzna tutaj niesłychana. Funt nędznego tytuniu kosztuje 3 pruskie talary, sto zapałek ½ talara, arkusz papieru 10 silbergroszy, cygara po 5—10 silbergr., kawałek bifsztyku z dwiema kartoflami 1⅔ talara, szklanka wody z cukrem 7 silbergr., szklanka wódki 1½ talara, para prostych trzewików 40 talarów.“ Dodajmy nawiasem, że talar pruski wynosi 6 złp. i groszy 6, a silbergrosz—6 gr. 1 szeląg na naszą monetę.

—Nowy Jork wszystkie swoje naukowe, literackie i kunsztowne zbiory zawdzięcza tylko własnym spółobywatelom. Najważniejszym z naukowych zbiorów tego miasta jest publiczna bibljoteka założona przez Jakóba Afra, a powiększona przez jego syna; posiada 100,000 tomów, mieści się w osóbnym pałacu. Druga publiczna bibljoteka przeznaczona szczególnie dla młodzieży, zajmującéj się handlem, założona w 1836 r., początkowo składała się z niewielu dzieł, obecnie ma 50,000 tomów. Trzecia publiczna bibljoteka urządzona szczególnie dla rzemieślników. Inne składają się ze specjalnych zbiorów dzieł historycznych, lekarskich i innych. Lecz najważniejszy w tym rodzaju zakład założony w Nowym Iorku przez Coopera. Jestto zakład jedyny w swoim rodzaju: jest w nim bibliotека wraz z czytelnią, która otrzymuje najlepsze dzienniki i czasopisma ze wszystkich krajów, jest galerja obrazów a przy niéj akademja malarska, jest wreszcie sala, w któréj się czytają publiczne prelekcje. Zakład ten kosztował założycielowi około trzech miljonów dollar.

— Winnice we Francji zajmują około dwóch miljonów hektarów (około 1,800,000 dziesięcin) w téj liczbie do 800,000 hektarów, zasadzonych w ostatnich latach. Wina wyrabiają w przecięciu około 40 miljonów hektolitrów (400 mil. wiader), a z téj liczby 2 mil. hektolitrów idzie za granicę. Beczek na wino wyrabiają co rok na 80 mil. franków. Przewoz wina morzem, kanałami, po żelaznych i zwyczajnych drogach wynosi do 30 mil. franków rocznie. Akcyza przynosi dochodu: na korzyść skarbu 150, a na korzyść gmin 80 miljonów franków na rok. Największa ilość wina z jednego hektara wynosi 56 hektolitrów, 85 litrów; najmniejsza 34 hektolitry, 80 litrów.

— Od siedmiu wieków lord-major londyński utrzymuje swoją policję w City, która jak wiadomo zupełnie oddzielne a dziwne prawa posiada. Żaden żołnierz uzbrojony nie ma prawa wejść do tego kwartału, bez szczególnego zezwolenia lorda majora. Gdy do City król podjeżdża, główna jego brama zamyka się a herold królewski powinien zakołatać, wówczas straż nadworna lorda-majora otwiera bramę. To samo się powtarza z każdym domem. Nikt wejść nie może bez pozwolenia właściciela domu, który ma prawo nie wpuścić nikogo choćby samego króla. Wszystkie te prawa istnieją od 7 lub 8 wieków, a każdy Anglik pyszni się dewizą: „dóm mój—to moja twierdza!“

— W archiwach książąt saskich z linji Ernestyńskiéj w Wejmarze, znaleziono obecnie znaczną liczbę nieznanych dotąd listów Lutra i listów do niego pisanych. Archiwista Burckhardt, zamierza ogłosić drukiem te listy, dotyczące głównie przedmiotów religijnych.

— Dnia 1-go b. m. zmarł w Brnie Dr. Steiner, profesor matematyki na uniwersytecie w Berlinie i członek tamecznego towarzystwa naukowego. Był to prawdziwy w téj gałęzi wiedzy gienjusz, który nowe utorował drogi. Steiner pochodził z ubogiéj rodziny włościańskiéj ze wsi berneńskiéj Uzenstorf. Chciwy wiedzy chłopiec, na którego nadzwyczajnych zdolnościach poznano się wczas, nie dawał nikomu spokoju, dopóki nie umieszczono go w instytucie Pestalozzego w Yverdon. Siedm luidorów, które trzeba było zapłacić z góry za pierwsze półrocze, młodzieniec wyprosił u licznych swych krewnych, którzy się na to złożyli. Lecz Pestalozzi nie chciał przyjąć tych pieniędzy, nim się przekona, czy ubogi chłopczyna na co się przyda. Po za godzinami przeznaczonemi na naukę, któréj mu udzielano bezpłatnie, młodzieniec musiał pracować w wielkim ogrodzie zamkowym, za co miał pożywienie i mieszkanie. Wkrótce atoli spostrzeżono w chłopięciu niezwykłe zdolności do matematyki, zwłaszcza do jeometrji, podczas gdy do innych nauk nie okazywał z początku ochoty. Znakomity ten uczony pozostawił 100,000 fran. majątku uzbieranego w ciągu 45 lat z oszczędności. Z téj summy zmarły zapisał 37,000 fr. na stypendium przy uniwersytecie berlińskim dla ubogiego młodzieńca, poświęcającego się matematyce, a resztę ubogim swym krewnym.

— W „Patrie“ piszą: D. 17 marca o wpół do dziewiątéj z rana, niejakiś Demoustier, stangret jednego z dyliżansów kolėj żelaznéj, szedł do swojego mieszkania. Dochodząc do bulwaru „de l'Hôpital,“ niedaleko rynku końskiego, zauważał pod nogami coś błyszczącego. Gdy się nachylił z wielkiém zdziwieniem ujrzał, że przedmiotem błyszczącym był scyzoryk, zatknięty w żelaznéj kracie, pokrywającéj jeden z owych kwadratowych otworów, przez które przenika światło w podziemne przejścia. Z głębi dochodził jakiś łoskot, a wraz za nim dał się słyszeć słaby głos ludzki wzywający pomocy. Demoustier, nie tracąc czasu, pobiegł do sąsiedniego sklepu, przyprowadził ztamtąd grabarza i wyrobnika i dzięki ich pomocy odkrył otwór. W téj chwili oczom jego straszne ukazało się widowisko. Pod nim była głęboka studnia, do któréj wierzchniego otworu, uczepił się ten sam człowiek, który wzywał pomocy. Nieszczęśliwego porwali za ręce i wyciągnęli z lochu, lecz zamiast dziękować swoim wybawcom, podszedł do otworu, nachylił się nad studnią i jakby szukał w niéj kogoś. Ludziom, który oswobodzili nieszczęśliwego łacno było się domyśleć, że w kloace jeszcze ktoś inny się znajduje. Przynieśli powróz, za pomocą którego wyciągnęli ztamtąd drugiego człowieka, którego siły prawie opuściły. Gdy nieszczęśliwi przyszli do siebie, opowiedzieli, że są kamieniarzami, że spuściwszy się w wigilją do podziemia, jęli pracować lecz lampa zagasła, a zapałek nie mieli przy sobie. Starali się wrócić nazad, lecz błąkając się w ciemnościach, stracili drogę i błąkali się w podziemnym labiryncie przez całą dobę, dopóki nie ujrzeli nad sobą otworu, przez który światło przenikało. Był to ten sam otwór, u którego zatrzymał się Demoustier, lecz wznosił się nad nimi o 70 stóp. Wówczas jeden z kamieniarzy, opierając się kolanami o ściany kloaki, usiłował doleźć do otworu, czepiając się paznogciami i robiąc nożem w cemencie szczerby, za które chwytał się palcami. Po nadzwyczajném wysileniu zdołał nakoniec dobrać się do wierzchołka kloaki, lecz nie mogąc podjąć kraty przesunął nóż przez nią i począł nim poruszać, starając się przez to obudzić uwagę przechodniów. Ten ostatni środek ocalił nieszczęśliwych kamieniarzy.

— W Marsylji czyniono w tych czasach próbę nowo-wynalezionego przyrządu, dzięki któremu człowiek nie tylko nie może zanurzyć się do wody, lecz chodzi po niéj jakby po ziemi. Przyrząd ten składa się z kauczukowego palto lub płaszcza zwanego l a t u n i q u e i n s u b m e r s i b l e. Sześciu ludzi ubranych w takowe palto, swobodnie przechadzało się po morzu, wówczas dosyć burzliwém, skutkiem powiewu mistralu. Między rzeczonemi ludźmi dwóch zupełnie pływać nie umiało. Jeden z nich najspokojniéj palił na wodzie cygaro, trzymając w prawym ręku wielki parasol. Drugi położył przed sobą drewnianą kłódkę, zamiast stołu, a na niéj misę z kaszą. Jadł jakby u siebie w domu. Doświadczenie to odbyło się w morskiéj przystani, zwanéj la Goliette, w obec kilku tysięcy ludu.

OGŁOSZENIA.

Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его, 22 февраля сего года состоявшагося, на удовлетвореніе претензіи наслѣдниковъ дворянина Франца Мацкевича къ наслѣдникамъ Яцентія Мацкевича по рѣшенію Виленской гражданской палаты въ 245 руб. 96 коп., простираемой, подвержены въ публичную продажу фольварки наслѣдниковъ Яцентія Мацкевича Свилишки и Клидзе называемые Трокскаго уѣзда въ 4 станѣ состоящіе, оцѣненные по десятилѣтней сложности чистаго годоваго дохода въ 1750 рублей и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи сего правленія торгъ 10 числа мая мѣсяца сего 1863 года, съ 11 часовъ утра, съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дня переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя по 3 отдѣленію 8 столу сего правленія. Марта 9 дня 1863 г.

Совѣтникъ *Гецолдъ.*
Секретарь *Комаръ.*
Столоначальникъ *Кодзь.* 3—171

Отъ виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его, 7 марта состоявшагося, на удовлетвореніе денежной претензіи помѣщиковъ Игнятія, Іоахима и Николая Снадзкихъ къ помѣщику Степану Снадзкому по рѣшенію ошмянскаго уѣзднаго суда въ 493 р. съ процентами простираемой, подвержена въ публичную продажу принадлежащая ему Степану Снадзкому 1/4 часть имѣнія Понаръ ошманскаго уѣзда во 2 станѣ состоящаго, заключающаго земли 173 1/5 дес., оцѣненнаго по десятилѣтней сложности чистаго годоваго дохода въ 3180 руб. и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи ошмянскаго уѣзднаго суда торгъ 13 числа мая мѣсяца сего 1863 года, съ 11 часовъ утра, съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дня переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя въ ошмянскомъ уѣздномъ судѣ Марта 13 дня 1863 года.

Совѣтникъ *Гецолдъ.*
Секретарь *Комаръ.*
Столоначальникъ *Кодзь.* 2—192

Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его, 27 февраля сего года состоявшагося, на предметъ прекращенія недолженствующаго существовать по закону традиціоннаго владѣнія жены губернскаго секретаря Антонины Ширмулевичевой, по переказу мѣщанина Зенкова, участками земли, выдѣленными изъ имѣнія Лущиковщизны помѣщицы Адамовичевой и удовлетворвнія ее, Ширмулевичеву, присужденною неявочными рѣшеніями Лидскаго уѣзднаго суда суммою 1606 руб. 26 коп., подвержены въ публичную продажу упомянутые участки, лидскаго уѣзда въ 5 станѣ, состоящіе заключающіе земли 47 дес. 225 прутовъ, оцѣненные по десятилѣтней сложности чистаго годоваго дохода въ 1050 руб., и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи сего правленія торгъ 13 числа мая мѣсяца 1863 года, съ 11 часовъ утра, съ узаконеною послѣ онаго чрезъ три дня переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя по 3 отдѣленію 8 столу сего правленія. Марта 12 дня 1863 года.

Совѣтникъ *Гецолдъ.*
Секретарь *Комаръ.*
Столоначальникъ *Кодзь.* 2—183

Виленской губерніи Ошмянскій уѣздный судъ объявляетъ, что 13 числа мая мѣсяца 1863 года будутъ производиться въ присутствіи сего суда торги съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою на продажу трехъ участковъ земли около г. Ошмяны расположенныхъ, оцѣненныхъ въ 57 руб. сереб., принадлежащихъ коллежской ассесоршѣ Ѳеклѣ Валицкой. Почему желающіе участвовать въ сихъ торгахъ благоволятъ явиться на означенное число въ присутствіе сего суда.

Засѣдатель Рачкевичъ.
Секретарь Равдовичъ. 2—190

Московская сохранная казна по положенію своему симъ объявляетъ, что въ оной будетъ продаваться, съ аукціоннаго торга, просроченное недвижимое имѣніе чиновницы 14 класса Клары Модестовны Важинской, заложенное 1849 года декабря 22 Могилевской губерніи, Климовицкаго уѣзда, въ коемъ поселено по 8 ревизіи въ селѣ Днесинѣ 130, деревняхъ: Сукрусилѣ 23, Михаловкѣ 31, Полымѣ 25, Ожогахъ 19 и Пожогѣ 32, итого 260 и на коемъ долга сохранной казнѣ числится 24,618 р. Имѣніе сіе будетъ продаваться со всею принадлежащею къ нему землею и всякимъ на оной строеніемъ и съ переводомъ долга сохранной казнѣ, кто пожелаетъ. О срокѣ же торга будетъ публиковано въ свое время. 1863 года февраля 26 дня.

Экспедиторъ *Мотезевъ.* 2—182

Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż skutkiem postanowienia onego z 22 lutego nastałego na zaspokojenie pretensji spadkobierców dworzanina Franciszka Mackiewicza do spadkobierców Jacentego Mackiewicza z decyzji wileńskiéj izby cywilnéj w ilości 245 r. 96 k. oddają się na licytację folwarki spadkobierców Jacentego Mackiewicza Swiliszki i Klidzie, pttu. Trockiego w 4 cyrkule położone, oszacowane podług dziesięcioletniéj summy czystego dochodu 1750 rub. Termin takowéj licytacji naznaczono na 10 maja 1863 r. o 11 godzinie z rana z prawnym we trzy dni przetargiem. Życzący przejrzeć papiery téj sprzedaży dotyczące, mogą znaleźć je w 3 wydziale 8 stole tegoż rządu. 9 marca 1863 r.

Radca Giecołd.
Sekretarz Komar.
Nacz. stołu Kodź. 3—171.

Wileński rząd gubernjalny niniejszém ogłasza, iż w skutku postanowienia swego 7 marca nastałego na zaspokojenie pretensji Ignacego, Joachima i Mikołaja Snadzkich do ob. Stefana Snadzkiego z decyzji Oszmiańskiego sądu powiatowego na 493 rub. z procentami oddaje się na licytację należąca do niegoż Stefana Snadzkiego 1/4 część majątku Ponar w pcie Oszmiańskim w 2 cyrkule położonego, zawierającego gruntów 173 1/2 dzies. oszacowanego podług 10-cio-letniéj przecięciowo czystéj intraty rocznéj 3180 rub. i termin téj licytacji naznacza się na 13 maja 1863 roku o godz. 11 z rana z prawnym we trzy dni przetargiem. Życzący przejrzeć papiery téj sprzedaży dotyczące, mogą je znaleźć w Oszmiańskim sądzie powiatowym. 13 marca 1863 r.

Radca Giecołd.
Sekretarz Komar.
Nacz. st. Kodź. 2—192

Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż skutkiem postanowienia swojego z d. 27 lutego roku bież. nastałego względem uchylenia nieprawnego tradycyjnego posiadania żony sekretarza gubernjalnego Antoniny Szyrmulewiczowéj, za przelewem mieszczanina Zienkowa uczątków ziemi wydzielonych z majątku Łuszczykowszczyzny obywatelki Adamowiczowéj i dla opłacenia Szyrmulewiczowéj decyzją sądu powiatowego Lidzkiego przyznanéj summy 1606 r. 26 kop. sprzedawać się będą z licytacji rzeczone uczątki w Lidzkim powiecie w 5 cyrkule położone, zawierające ziemi 47 dzies. 225 prętów, oszacowane podług 10-cio-letniéj summy czystego dochodu 1050 rub. i na tę licytację naznaczono w izbie posiedzeń tegoż rządu termin 13 maja 1863 roku o 11 godz. z rana z prawnym we trzy dni przetargiem. Życzący przejrzeć papiery, téj sprzedaży dotyczące mogą je znaleźć w 3 wydziale 8 stole tegoż rządu. 12 marca 1563 roku.

Radca Giecołd.
Sekretarz Komar.
Nacz. stołu Kodź. 2—183

Gubernji Wileńskiéj, Oszmiański sąd powiatowy ogłasza, iż 13 maja 1863 roku odbędzie się w urzędzie onego licytacja z prawnym we trzy dni przetargiem na sprzedaż trzech uczątków gruntu niedaleko m. Oszmiany położonych, oszacowanych 57 rub. sr. należących do assesorowéj kollegjalnéj Walickiéj. Życzący brać udział raczą zgłosić się na ten dzień do urzędu tegoż rządu.

Assesor Raczkiewicz.
Sekretarz Rawdowicz. 2—190

Moskiewska kassa zachowawcza z postanowienia swego niniejszém ogłasza, iż w onéj odbędzie się licytacja na niewykupiony majątek nieruchomy urzędniczki 14 klassy Klary córki Modesta Ważyńskiéj zastawiony 1849 roku 22 grudnia, gubernji Mohylewskiéj Klimowickiego powiatu, w którym podług 8 rewizji liczy się: we wsi Dniesynie 130, we wsiach Sukrusile 23, Michałówce 31, Połymie 25, Ożogach 19 i Pożogie 32 razem 260, i na którym długu do kassy zachowawczéj 24,618 r. Majątek ten sprzedawać się będzie ze wszystkiemi budowlami i z przelewem długu kassowego wedle życzenia. O terminie licytacyjnym będzie w swoim czasie ogłoszono. 26 lutego 1863 roku.

Ekspedytor Motezew. 2—282

ZAKŁAD ROLNICZY
Albina Kohna i S. Jungera

w Wilnie przy ulicy Wielkiéj w domu JW. Marsz. Kosski.

SKŁAD GŁÓWNY

Machin i Narzędzi Rolniczych

z Fabryki

TOMASZA HEJDUKIEWICZA

w KOWNIE.

Otrzymał pierwszy transport Machin i Narzędzi Rolniczych, a mianowicie: PŁUGI różnych systemów, BRONY, Czeskie (do łąk i do nowin) Szkockie i Polskie DRAPACZE, SIEWNIKI do koniczyn i traw, MŁOCARNIE z manężami przenośne, WIALNIE zwyczajne i z walcami (Bostońskie), SIECZKARNIE bębnowe, jedno i dwu nożowe. WOZY półtoraczne i ko ejne etc. MASZYNKI do robienia Kiełbas. SMAROWIDŁO BELGIJSKIE do maszyn i wozów. 1—251

Продается двумѣстная Карета Варшавской фабрики Бриля и пара сѣрыхъ лошадей за умѣренную цѣну, спросить у сторожа въ домѣ Волка при Острой Брамѣ. 3—219

Kareta podwójna Warszawska fabryki Brühla; para koni siwych, jest do sprzedania za umiarkowaną cenę w domu Wolka pod Ostrą Bramą. Zapytać u stróża. 3—219

NARZĘDZIA CHIRURGICZNE, APARATA MÉDYCZNE Z KAUCZUKU GALWANIZOWANEGO.

W aptece p. Chróścickiego w Wilnie, i w składzie materjałów aptecznych p. Galle w Warszawie, dostać można aparatów do wszelkich operacij chirurgicznych, pochodzących z najsławniejszéj fabryki p. Galante w Paryżu. Bandaże rupturyczne różnéj wielkości i kształtu, od najprostszych do najwięcéj skomplikowanych, suspensorja, pończochy elastyczne od wzdęcia żył w nogach, klizopompy angielskie podróżne, Irrygatory, Tuszowalnie maciczne, Strzykawki, spekula najnowszego wynalazku, odciągacze pokarmu, buteleczki do karmienia dzieci, smoczki elastyczne kształtu piersi do karmienia dzieci, Tuby akustyczne dla głuchych, pesarja, pasy elastyczne. Szczoteczki datryczne z kauczuku galwanizowanego do nacierania ciała w kąpielach, Tamperi do zatamowania krwotoków macicznych. 2—217

КОММИСІОННЫЙ и ТОРГОВЫЙ ДОМЪ ПАШОЛЬДТА и Комп. въ Ковнѣ предлагаетъ свои услуги для всякихъ торговыхъ сдѣлокъ и вмѣстѣ съ тѣмъ рекомендуетъ свой складъ Китайскихъ чаевъ, продаваемыхъ оптомъ и раздробительно по постоянной, но умѣренной цѣнѣ. Цѣны отъ 85 коп. до 2 р. 60 к. за бандеролеванный фунтъ. 2—231

DOM KOMISSOWO - HANDLOWY PASCHOLDT i Komp. w Kownie ofiaruje swoje usługi we wszelkich handlowych tranzakcjach i zarazem rekomenduje swój skład Chińskiéj herbaty en gros i en détail po cenie stałéj ale umiarkowanéj. Ceny od 85 kop. do rub. 2 k. 60 za funt banderolowany. 2—231

Nakładem MAURYCEGO ORGELBRANDA w Wilnie wyszła:

Mapa Polski
i ościennych prowincij, z oznaczeniem dróg pocztowych i żelaznych.

Format wielkiego arkusza, na mocnym klejowym papierze. Cena 60 kop. Z przesyłką pocztą 80 kop. 1—254

DOM HANDLOWY

HENRYKA DĘBSKIEGO

w Wilnie ulica Wielka N. 105 Hotel Hana.

Zawiadamia, że już zaopatrzony został w znaczne zapasy FARB OLEJNYCH, LAKIERÓW, MASSY, LAKU, SZCZOTEK, SZUWAXU, CWIEKÓW drewnianych do butów, PĘDZLI do farb, PĘDZLI do lakierów, ATRAMENTU, KNOTKÓW JAPOŃSKICH, i t. p. a mianowicie:

Farby Olejne: Biała, perłowa, czerwona, grunt, bronzowa jasna i ciemna, orzechowa, zielona, jesionowa, szafirowa, kaisergrün, żółta Neapolgelb, popielata, czarna i inne.

Lakiery, kopalowe prędko i wolno schnące, czarne, bronzowe i machoniowe. Terpentynowy, jasny, z massy orzechowéj jasny i ciemny, machoń jasny i ciemny, oranż, żółty, palisandrowy i t. p.

Massa do Osi i do Skór w różnych gatunkach. Lak czerwony, czarny i zielony w różnych gatunkach do pieczętowania listów i pak.

Lak prawdziwy Angielski w pudełkach w różnych kolorach i kształtach.

Szczotki prawdziwe Angielskie w różnych kształtach i rozmiarach—do sukien, do kapeluszy, do włosów, kieszonkowe.

Podeszwy barchanowe i słomkowe dla wkładania wewnątrz trzewików i butów, jeden z najlepszych środków chroniących od zaziębienia i zamoczenia nóg.

Ramki do Fotografij prawdziwe Angielskie w różnych rozmiarach, kształtach i cenach.

Ćwicki czyli sztyfty drewniane oryginalne Amerykańskie, używane powszechnie do obuwia.

Szuwaks w kilkunastu gatunkach na różne ceny odznaczający się tém, że mimo długiego leżenia nie psuje się.

Pędzle do farb, do lakierów i w piórkach w kilkudziesięciu gatunkach i na różne ceny.

Farbki do bielizny w pudełkach i w papierze w różnych gatunkach.

Atrament oryginalny angielski. Victorja w kamionkach w różnych gatunkach, oraz karminowy, czarny, niebieski, do znaczenia bielizny i t. p. w butelkach, półbutelkach i buteleczkach małych.

Knotki Japońskie z pływaczkami porcelanowemi.

Proszek Perski na wygubienie robactwa i t. p. 3—167

W OSZMIAŃSKIM p-cie, blizko Wilna, sprzedaje się najdostępniéj, 20 włók najlepszéj ziemi pod lasem, łąkami, i 4-ma fermami, po gospodarsku urządzonemi, dającemi rocznego dochodu 600 rubli—można nabyć ogólnie i częściami—bliższą wiadomość można mieć w Wilnie w Cukierni Klejna w domu Dominikańskim. 1—250

SKŁAD

WÓD MINERALNYCH NATURALNYCH kupca Edwarda Fechtela, ma honor donieść, iż w bieżącym miesiącu wysyła obstalunki do wszystkich używańszych żrźódeł wód naturalnych i uprasza o wczesne zgłoszenie się z pewnemi zamówieniami. Wilno. 10 kwietnia 1863 roku. 1—263

Nowy mebl,

z orzechowego drzewa, kompletny garnitur jest do sprzedania; wiadomość udziela magazyn EDWARDA FECHTLA. 1—253

Z dniem dzisiejszym nasz handel Win został własnością królewskiego nadwornego liweranta p. Augusta Leszczyńskiego.

Należytości zaległe ściągane będą przez pana A. W. Roell.

Dziękując za zaufanie, które zaszczycało nasz Dom Handlowy w przeciągu stuletniego jego istnienia, najuprzejmiéj upraszamy o równie łaskawe względy dla pana Augusta Leszczyńskiego.

Królewiec; d. 1 kwietnia 1863 r.

Jakób Wolff i spółka.

Odwołując się do powyższego ogłoszenia Domu Handlowego Jakóba Wolff i spółki mam honor zawiadomić, że również i ten handel daléj będę utrzymywać pod dotychczasową moją firmą J. Leschiński, zaczém upraszam szanowną publiczność o okazanie mnie nadal tejże życzliwości, jakową wyświadczała dotąd handlowi p. Jakóba Wolff i s-ki. August Leschinski

Królewski nadworny Liwerant. 2—218

SZPRYCOWANIE I PIGUŁKI Z ROŚLINY MATICO.

P. Grimault et Comp. Aptekarzy w Paryżu. Nowe lekarstwo, przyrządzone z liści peruwjańskiego drzewa zwanego Matico, leczy szybko i radykalnie zaniedbane słabości blenorargji i najuporczywsze rzerzączki. Użycie tego lekarstwa nie zostawia po sobie nigdy niebezpiecznych następstw, jakiemi są: zwężenie kanału i nabrzmienie kiszek. Od chwili pojawienia się tego środka najsławniejsi lekarze paryzcy pp. Cazenave, Puche i Ricord, wszelkich innych lekarstw swym chorym przepisywać zaprzestali. Szprycowanie z Matico używa się w początkach słabości, Pigułki zaś w wypadkach chronicznych i zadawnionych, którym ani Balsamem Kopaiwy ani Kubebą, ani siarczanem cynku, saletrzanem srebra lub siarczanem miedzi zapobiedz nie było możności.

Składy główne: w Warszawie dla pp. aptekarzy u p. Józefa Mrozowskiego ulica Podwale N. 482 dla pp. aptekarzy, w Wilnie u p. Chróścickiego, we Lwowie u Ruckera pod srebrnym orłem i w Krakowie w aptece p. Molędzińskiego pod Barankiem. 4—139

Wody Mineralne

Selcerską, Sodową, Limoniadę Gazową i Limoniadę Magnezjową z instytutu wód mineralnych D-ra Struve w Warszawie apteka Chróścickiego otrzymała; czerpane zaś ze źródeł, w tym miesiącu nadesłanemi będą. 2.

У купца Афанасія Ѳедорова Мухина на Имбарахъ съ дома Кржижановскаго 10 числа сего апрѣля, пропала черная съ малою на груди пятнушкою, англійской породы легавая собака, кто оную отведетъ или дастъ знать гдѣ она находится, получитъ отъ властителя пять рублей.

АФАНАСІЙ МУХИНЪ. 2—244

SPRZEDAJĄ SIĘ

nowo pobudowane: dom duży drewniany przy nim trzy officyny także z ogrodem fruktowym, stajnią, wozownią i osóbno wymurowanym sklepem, przynoszące dochodu 500 rs. Wiadomość w Kantorze Redakcji Kurjera. 3—168

Zapewniając się od kredytorów, których Syn mój Jan może wprowadzić w jakie nadzieje, będąc i sam wprowadzonym w błąd przez lekkomyślnych ludzi, objawiam, że żadnych długów niebędę płacił syna mego Jana i że tenże niema żadnych funduszów, a kto mu kredytował, sam na tém straci bo i w przyszłości nic nie zyszcze. 1863 kwietnia 7 dnia.

ALEKSANDER BUKATY, obywatel pttu Oszmiańskiego. 2—240

TOWAR na przyszwy, fabryki ERDMANA MILLERA otrzymał z Petersburga KAZIMIERZ KULIKOWSKI. 2—239

Meble orzechowe, Fortepjan palisandrowy i POWOZ sprzedają się w Kardynalji, na przeciwko S-to Jańskiego kościoła, w mieszkaniu pomocnika Pocztmejstra. 5—206

Zakład Rolniczy

ALBINA KOHNA I S. JUNGERA w WILNIE przy ulicy Wielkiéj w d. JW. Marsz. Koski.

Otrzymał w komis drugi transport WYKI SZAREJ krajowéj produkcji, oraz WYKĘ BIAŁĄ HOLENDERSKĄ. 2—227

Z dóbr hrabiny Uruskiéj w powiecie Lidzkim folwark ŻOŁUDEK wydzierżawia się od 23 kwietnia 1863 roku. Życzący wejść w układy powezmą bliższą informację u mieszkającego w tym Żołudku kassjera Dziemianowicza. 3—232

Kto znalazł stracony w dniu 11 kwietnia na ulicy pęczek Kluczyków na metalowym kółku, raczy odnieść do p. Hurtiga w d. wł. N. 707, ulica Wil. a odbierze nagrodę z podzięką. 2—248

W Sobotę zginął piesek mały, chart angielski, koloru ciemno popielatego z obrączką skórzaną na szyi—imie ma Bibi—kto by go znalazł proszony jest odprowadzić go lub dać znać do domu Biskupa przy ulicy Zamkowéj, otrzyma nadgrodę Rs. 2. 2—233

ВАЖНОЕ ОБЪЯВЛЕНІЕ ДЛЯ КОМПОНИСТОВЪ.

ЗАВЕДЕНІЕ ДЛЯ ПЕЧАТАНІЯ НОТЪ

А. О. ГАММЕРЪ

и Ко. въ Вѣнѣ, Biberstrasse 659 принимаетъ къ немедленной работѣ композиціи на всѣхъ внѣшнихъ и заграничныхъ текстахъ и обѣщаетъ при дешевой цѣнѣ изящную выдѣлку.

Также принимаются этимъ заведеніемъ хорошія композиціи къ печатанію своимъ иждивеніемъ. 5—211

Panowie dziedzice, życzący mieć niemieckich nadleśnych, leśniczych, umiejętnych ogrodników, kommisarzów, ekonomicznych inspektorów, mogących się zająć zarazem utrzymaniem niemieckich robotników, upraszają się o zgłaszanie się i robienie umów.

Kommissant ZOLLITSCH przy ulicy Ostrobramskiéj w domu Popowa N. 10. 2—196

Прибывшіе въ Вильно съ 15 по 17 апрѣля 1863 г.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКИ. Пом.: Брон. Богдановичъ, Титъ Болтуцъ, Ефимъ Булгаринъ, Павелъ Булгаринъ, Напол. Климански; отст. шт. рот. Стан. Кересновски; колл. секр. Иванъ Янушкевичъ; Иванъ Урсинъ-Немцевичъ; кс. Петръ Скорупски; инж. полков. Граве; воен. ауд. кол. сек. Бормотовъ; инж. кап. Синицки; поруч. кавал. Масино; отст. поруч. Мих. Петриковски; купцы: Эмиль Степунъ, Фридрихъ Степунъ, Дунинъ, Шерешевски, Рафаели.

ГОСТИННИЦА ПОЗНАНСКИ. Пом: Валер. Войцѣховски, Вильгельмъ Вержбовски, Чеховичева; полков. Чаплинъ; полков. инж. Хлѣбниковъ; пор. лейбъ-гв. Николай Безакъ; пор. Порфирій Хмировъ; жена губерн. секр. Людмила Божко.

Przyjechali do Wilna od 15 do 17 kwietnia 1863 r.

HOTEL NISZKOWSKI. Ob: Bronis. Bohdanowicz, Tytus Bołtuć, Joachim Bułharyn, Paweł Bułharyn, Nap. Klimański, dym. szt. rotm. Stan. Kiersnowski, sekr. koll. Jan Januszkiewicz; Jan Ursyn-Niemcewicz; ksiądz Piotr Skorupski; inż. półkow. Grave, wojen. audyt. kol. sekr. Bormotow; inż. kap. Sinicki; porucz. kawal. Masino; dym porucz. Michał Petrykowski; kupcy: Emil Stepun, Fryderyk Stepun, Dunin, Szereszewski, Rafaeli.

HOTEL POZNAŃSKI. Ob.: Walerjan Wojciechowski, Wilhelm Wierzbowski, Czechowiczowa; półkownik Czaplin; półkow. inż. Chlebnikow; porucz. lejb-gw. Nikołaj Bezak; porucz. Porfiry Chmyrow; żona guber. sekr. Ludmiła Bożko.

TEATR.

We Czwartek 18 kwietnia 1863 r. WESELE KRECZYNSKIEGO—komedja w 3-ch aktach, w języku Rossyjskim.

Дозволено Ценсурою. 17 Апрѣля 1863 г. Вильно.

W drukarni A. H. Kirkora.